

Rahvuslik

KONTAKT

ROOTSI EESTLASTE LIIDU AJAKIRI • SVERIGEESTERNAS FÖRBUNDS TIDSKRIFT

2015 • nr 1

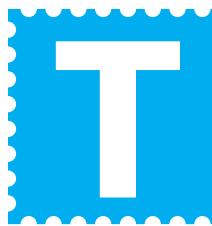

REL kui mesipuu

– üheskoos suudame rohkem
üksteisele toeks olla!

REL

ROOTSI EESTLASTE LIIT
SVERIGEESTERNAS FÖRBUND

änavu aasta alguses alustasin õpinguid Capellagårdens maheaianduse kursustel Ölandil Vicklebys, otse Stora Alvaret ja Kalmarssundi vahel. Teostasin oma unistuse, mis vabastas mind Göteborgi linnalehkadest, betoonist ja automürast, ja tõi mind maale algupärasesse kultuuramaastikku, veel puutumata suuremahulisest ekspluateerimisest.

Tagasi maale, tagasi juurte juurde. Minu jaoks oli muutus märksa suurem kui vaid geograafiline asukohavahetus ja muudatus eluteel. See on ka rännak esisade jälgedes, sest kelle soontes voolab eesti veri, selle juured on ka mullas.

Mõlemad minu emapoolsed vaarisad tegelesid aktiivselt aiandusega, ühel oli Tartus puukool ja teine oli silmapaistev taimaretaga. Vanaema, kelle aias möödus minu lapsepõlv, oli õppinud aiandust Kehtnas, enne kui sõda kõik purustas.

Pole kahtlustki, et mu päritolu on vähemalt osaliselt tinginud selle, kuhu ma tänaseks sattunud olen ja möjutanud ka teisi valikuid mu elus, samamoodi nagu ajalugu pidevalt möjutab ühis-konna arengukulgu ja meie isiklikke elusid.

Üsna pea pärast saabumist avastasin, et ma pole ainus eesti juurtega asukas Capellagårdenis. Umbes 70 õpilastest ja õpetajast on vähemalt neli eesti või rannarootsi päritolu. Võimalik, et see on mingil määral kehtiv tervele rootsi rahvastikule, mida on aga raske välja selgitada, kuna Rootsis ei peeta etnilisele päritolule tuginevat statistikat. Igatahes on selge, et Rootsis elab suur hulk eesti päritolu inimesi, kellest paljud võivad olla huvitatud oma päritolust ja tahaksid kohata teisi, kes jagavad nendega ühist lugu. Üks Roots'i Eestlaste Liidu tulevusi väljakutseid on just selliste inimeste kui ka hiljuti Eestist saabunute leidmine ja kaasamine. Seepärast peame toetama ka edaspidi uute kohalike osakondade teket kohtades, kus seni on puudunud kohtumispaiak inimestele, kes on kas eesti päritolu või tunnevad Eesti vastu huvi.

Olen kohanud palju Eesti päritolu omavanuseid ja nooremaidki, kes on soovinud õppida tundma Eestit ja eesti kultuuri, kuid kellel on puudunud selleks vajalik instrument – eesti keele oskus. Ka mina ise ei kiirustanud seltsi tegevuses kaasa lööma, kuna ei pidanud oma kleeleoskust piisavaks. Kaugeltki kõigil pole ka võimalust leida aega, mis on uue ja üsna keerulise keele omandamiseks vajalik, kuigi selleks on Rootsis olemas väga head võimalused. Sellepärast on ka ajakiri, mida käes hoiad kakskeelne. Oleme endale seadnud eesmärgiks, et enamus ajakirja sisust oleks mõlemas keeles. Sama kehitib ka uuele infoportaalile, mida praeguarendame. Uuelt portaalilt saatte artiklite digiversioonid omale alla laadida ja lugeda ka artikleid, mis ajakirja ei mahu.

Kui eelmine peatoimetaja Mai Raud-Pähn andis oma kohustused mulle üle, oli tema selge soov, et 1957-2014 välja antud ajakiri Rahvuslik Kontakt jätkuks ilmumist, kuid uues vormis. Ma loodan, et sellest uuendatud Roots'i Eestlaste Liidu häälerekordist on rõõmu ja kasu kõigile, kes Roots'i Eestlaste Liidu ja Roots'i eestluse vastu laiemalt huvi tunnevad.

Filip Laurits

Peatoimetaja / chefredaktör

I början av detta år påbörjade jag på Capellagårdens ekologiska trädgårdsutbildning i öländska Vickleby mittemellan Stora Alvaret och Kalmarssund. Jag förverkligade en dröm som befriade mig från den göteborgska stadsluften, betong och bilars buller, och förde mig till marker och kulturlandskap, ursprungliga och skonade från stor-skalig mänsklig exploatering.

Tillbaka till landet, tillbaka till rötterna. För det var så mycket mer än bara en geografisk förflyttning och en ändrad livsbana, det är också en vandring i mina förfäders fotspår. Den med estniskt blod har sina rötter i jorden.

Mina morföräldrars fäder var båda verksamma inom trädgårdsnäringen, den ene med en plantskola i Tartu och den andre som framstående aktör inom växtfördling. Mormor, i vars trädgård min barndoms somrar förflyttade, läste i sin tur vid Kehtnas trädgårdsinstitut innan kriget slog allt i spillo.

Det råder inget tvivel om att min bakgrund i någon grad har fört mig dit jag är idag och också påverkat andra beslut jag tagit i mitt liv, på samma sätt som historien ständigt påverkar samhällets gång och våra egna personliga liv.

Kort efter att jag kom hit, upptäckte jag att jag inte är den enda här med rötter i Estland. Av omkring sjuttio elever och lärare är vi åtminstone fyra stycken med estniska eller estlandssvenska föräldrar. Kanske är detta någorlunda representativt för Sveriges befolkning i stort, men det är svårt att veta, eftersom Sverige inte har statistik över etnisk bakgrund. Klart står likväld att det finns ett otal människor i Sverige med estnisk härkomst varav många säkert är nyfikna på sin bakgrund och skulle vilja träffa andra som delar samma historia. En av Sverigeesternas förbunds största utmaningar framöver är att lokalisera och engagera dessa människor liksom nyinflyttade estländare. Därför måste vi uppmuntra till bildandet av nya lokalavdelningar på de orter som hittills saknat en mötesplats för personer med anknytning till eller intresse för Estland.

Jag har träffat många människor i min egen ålder och yngre med estnisk bakgrund som är intresserade av att få veta mer om Estland och estnisk kultur, men saknar ett viktigt redskap – språket. Långtifrån alla kan dock uppåboda den tid som krävs för att lära sig ett nytt och inte helt okomplicerat språk som estniska, även om fantastiska möjligheter finns i Sverige. Därför är tidskriften du håller i dina händer tvåspråkig, och det gäller även tidskriftens digitala motsvarighet som just nu är under uppbyggnad. Där kommer du kunna läsa fler artiklar som inte ingår i tidskriften och även ladda ner dess digitala version.

När den tidigare chefredaktören Mai Raud-Pähn överlämnade sitt uppdrag till mig var hennes tydliga önskan att den åren 1957-2014 utgivna tidskriften Rahvuslik Kontakt ska fortsätta att komma ut, men i en ny form. Jag hoppas att du uppskattar detta nya språkrör för Sverigeesternas förbund och alla i Sverige med bakgrund i eller intresse för Estland.

**PEATOIMETAJA
CHEFREDAKTÖR**
Filip Laurits
+46 70-294 28 68
carlfiliplaurits@gmail.com

**PEATOIMETAJA ABI
BITRÄDANDE CHEFREDAKTÖR**
Sirle Sööt
+46 72-519 04 80
sirle.soot@gmail.com

**TOIMETUS
REDAKTION**
Mai Raud Pähn
Aho Rebas
Taave Sööt Vahermägi
Kätlin Aare

**KUJUNDAJA
LAYOUT**
Karl Kristjan Nigesen

REL BÜROO
on avatud E-R kl 9-14

REL:S KANSLI
är öppet vardagar kl 9-14

tel. 08-21 66 49
Wallingatan 34
111 24 Stockholm
rootsieestlasteliit@gmail.com
www.rootsieestlasteliit.org

Ajakiri hakkab ilmuma kaks korda aastas – sügisel ja kevadel. REL-i liikmetele on ajakiri tasuta. Mitteliikmed saavad ajakirja tellida hinnaga 200 kr/aastas.

Tidskriften börjar utkomma två gånger om året – på hösten och våren. För REL:s medlemmar är tidskriften gratis. Icke-medlemmar kan prenumerera på tidskriften för 200 kr om året.

PG 55 81 40-0 Nordea
IBAN SE19 9500 0099 6034 0558 1400
BIC-kod (SWIFT-adress): NDEASESS
Konto omanik/Kontohavare:
SVERIGEESTERNAS
FÖRBUND

REL TEGEVUST SAAB JÄLGIDA
Facebooki grups Roots Eestlaste Liit ja lehel Sverigeesternas förbund ning Twitteris @Sverigeesterna

**DU KAN ÄVEN FÖLJA REL:
VERKSAMHET**
på Facebook
i gruppen Roots Eestlaste Liit och sidan Sverigeesternas förbund
Twitter @Sverigeesterna

Ajakirja digitaalne versioon on allalaaditav REL-i kodulehel. Sealt leiate ka artiklid, mis ajakirja ei mahtunud.

Tidskriften digitala version går att ladda ner på REL:s hemsida. Där finner du även de artiklar som inte går in i tidskriften.

Sisukord | Innehållsförteckning

4 UUDISED | NYHETER

ESINDUSKOOGU | REPRESENTANTSKAPET

- 6** Esinduskogu uue saadiku pilgu läbi Representantskapet – ur min synvinkel Kätlin Aare
- 8** Esinduskogu 110. istung Några frågor till tre av representantskapets trotjänare Aho Rebas, Peeter Pütsep, Ivar Paljak
- 12** 43 aastat Esinduskogus – intervjuu Leelo Pukkiga 43 år i Representantskapet – intervju med Leelo Pukk

KOOSTÖÖVÖRGUSTIK | SAMARBETSNÄTVERK

- 14** REL kui mesipuu – intervjuu Sirle Söödiga REL som bikupa – intervju med Sirle Sööt

KULTUURIPÄRAND | KULTURARV

- 16** REL kulturiauhind 2015, Hando Kask
REL kulturpris 2015, Hando Kask
- 20** Mai Raud Pähn 95
Saada meile oma leivalugu!
Skicka oss din familjs brödberättelse!

- 27** In memoriam Peeter Luksep

1.-12. august 2016

Registreerimine
hiljemalt 31. märts

www.estniskakultuskolan.se
"Suvekodu"

**Sugen att läsa
estniska?**

Information om olika
kurser "eesti keel"

www.rootsieestlasteliit.org

REL-i usaldusväärne koostööpartner materjalide transportimisel Eesti ja Roots vahel on Peter Transport OÜ.

Sverigeesternas Förbund samarbetar med Peter Transport OÜ för sina transportbehov mellan Sverige och Estland.

www.petertrans.ee, +372 50 15882

PETER TRANSPORT

Saada meile oma lugu "Kuidas oli tulla Roots'i?"

**Skicka oss din berättelse "Hur
det var att komma till Sverige"**

Eelmisel aastal toimunud jutuvõistlusel "Kuidas oli tulla Roots'i" koguti kokku 21 jutustust, mida nüüd säilitatakse Põhjamaade muuseumis. Paljud tahtsid oma pere Roots'i tulemise lugu kirja panna, kuid ei jöudnud. Nüüd on selleks uus võimalus.

Lisaks kogume lugusid 1944 Eestist Roots'i või Soome suundunud põgenike laevadest. Oleme huvitatud igasugusest infost ka nende laevade kohta, mis kunagi kohale ei jöudnud.

Kui Sa soovid enne kirjutamist nõu pidada, võta ühendust Filip Lauritsaga e-posti teel carlfiliplaurits@gmail.com.

Saada oma lugu kas e-posti teel või posti teel Roots'i Eestlaste Liidu büroosse: rootsieestlasteliit@gmail.com või Sverigeesternas Förbund, Wallingatan 34, 111 24 Stockholm.

Första året genomfördes berättartävlingen "Hur det var att komma till Sverige" och sammanlagt insamlades 21 stycken berättelser som nu bevaras på Nordiska museet. Det var många som ville skriva ner sin familjs berättelse, dock hann inte alla göra det. Nu får du en ny chans!

Vi samlar också berättelser om flyktningsskeppet som tog vägen till Sverige eller Finland 1944. Vi är tacksamma för all information om sådana båtar, även om dessa som aldrig kom fram.

För handledning ta kontakt med Filip Laurits – carlfiliplaurits@gmail.com. Skicka din berättelse med e-post eller post till Sverigeesternas förbund: rootsieestlasteliit@gmail.com eller Wallingatan 34, 111 24 Stockholm.

PAADIPÖGENIKUD 1944 BÅTFLYKTINGAR 1944

NELJA PAADI LOOD
BERÄTTELSER OM FYRA BÅTAR

ENGE | HELENA | VENUS | KARIN

KAS SOOVITE OMA KODUKANTI NÄITUST "Paadipõgenikud 1944. Nelja paadi lood: Enge, Helena, Venus, Karin"? – Huvi korral võtke ühendust REL Bürooga.

VILL DU ATT UTSTÄLLNINGEN "Båtflyktingar 1944. Berättelser om fyra båtar: Enge, Helena, Venus, Karin" visas i din hemtrakt? – Ta kontakt med Sverigeesternas förbunds kansli.

Kas teil on

Eesti organisatsioonidega seotud dokumente, fotosid, raamatuid, helilinte vms, millega te ei oska midagi peale hakata?

Rootsi Eestlaste Arhiiv Stockholmi Eesti Majas võtab arhiivimaterjali vastu, korrapost ja toimetab edasi õigesse arhiivi või muuseumisse.

Nöupidamiseks võtke ühendust Mai Raud Pähniga mai.raud20@gmail.com, Jüri Karl Seimiga juri.karl.seim@jksab.se või REL Bürooga.

**Har du
dokument, foton, böcker eller
ljudband hemma som tillhör
estniska organisationer och vet
inte vad du ska göra med dem?**

Sverigeesternas Arkiv i Estniska Huset i Stockholm tar emot arkivmaterial, sorterar och skickar vidare till rätt arkiv eller museum.

Ta gärna kontakt med Mai Raud Pähn mai.raud20@gmail.com, Jüri Karl Seim juri.karl.seim@jksab.se eller REL kansli.

Toeta eesti keele ja kultuuri säilitamist Rootsis

REL kultuurifond võtab vastu annetusi

REL kultuurifond toetab lastele ja noortele möeldud eesti keele ja kultuuri õpetamisega seotud projekte näiteks Suvekodu Metsakodus, Teatribussi ringreisi Rootsis, eesti keele õpetajate täiendöpet jms.

REL:S KULTURFOND TAR EMOT DONATIONER

Kulturfonden stöder ungdomsprojekt

med syftet att bevara det estnska språket och kulturarvet i Sverige t.ex. Suvekodu i Metsakodu, Teaterbussens turné, fortbildning för estnisklärare o. likn.

PG 558140-0 "REL kultuurifond"

IBAN SE19 9500 0099 6034 0558 1400 (Nordea)

BIC-kod (SWIFT-adress): NDEASESS

Konto omanik/Kontohavare:

SVERIGEESTERNAS FÖRBUND

MAI RAUD PÄHN 95 (2.11.1920)

kunstiajaloolane, REL-i auliige ja kauaaegne Rahvusliku Kontakti toimetaja.

konstvetare, REL hedersmedlem, tidigare mångårig chefredaktör för Rahvuslik Kontakt.

LEELO PUKK 70 (13.05.1945)

õpetaja, REL-i Esinduskogu presiidiumi esimees (spiiker), REL-i politika- ja väliskomisjoni kokkukutsuja. lärare, ordförande för REL representantskaps presidium (talman), sammankallande för REL:s utskott för politik och internationellt samarbete.

INDREK AUNVER 60 (3.02.1955)

arvutiinsener, REL Põhja-Rootsi osakonna esimees, Uppsala Eesti Seltsi esimees. datorvetare, ordförande för REL Norra Sverige, ordförande för Uppsalas estniska förening.

PEETER PÜTSEP 60 (7.12.1955)

REL juhatuse abiesimees, Stockholmi Eesti Maja AB juhatuse esimees vice ordförande för REL, ordförande för Estniska huset AB i Stockholm.

ÜLLE TUUKSAM 50 (26.08.1965)

pedagoog Stockholmi Eesti Lasteaias, eesti keele õpetaja Stockholmi Eesti Huvikoolis. förskollärare i Stockholms estniska förskola, estnisklärare i Estniska kulturskolan i Stockholm.

MARJU MASSO 40 (23.04.1975)

filoloog, eesti keele õpetaja Lundi koolides ja lasteaedades, REL-i Löuna-Rootsi osakonna sekretär. filolog, estnisklärare i flera av Lunds skolor och förskolor, sekreterare för REL Södra Sverige.

KATRIN SAAR 30 (18.05.1985)

Clubi Estetic esimees 2011 - 2015. ordförande för föreningen Estetic 2011-2015.

Suuremad üritused

20. veebruar	EV 98. aastapäeva tähistamine
-5. märts	/ Vi firar Estlands nationaldag och republiken Estlands 98-årsdag
20/2 Stockholm, 27/2 Göteborg, 28/2 Lund, 5/3 Borås.
10.-13. märts	üleilma eesti keele õpetajate kohtumine Stockholmis
23. aprill	REL XVI Esinduskogu 111. istung
Stockholmi Eesti Majas, Wallingatan 34
23. aprill	Koolitus "Kuidas kirjutada lihtsalt ja lühidalt?" Mari Öö Sarv, EMSL
24. aprill	Eesti organisatsioonide nöupidamine
Stockholmi Eesti Majas, Wallingatan34   - Eesti Vabariik 100 ettevalmistused: Estival 2018, projekt "Eesti kultuurirajad Rootsis" - Organisatsioonide arhiivide olukord, e-arhiiv

Registreerimine ja info: REL büroo

ESINDUSKOOGU UUE SAADIKU PILGU LÄBI

Representantskapet – ur min synvinkel

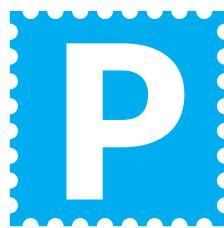
foto Aili Suiste Rundin

Noore saadiku **KÄTLIN AARE** arvates on Esinduskogu töö eelkõige väärustele alalhoidmine ja nendega seotud võimaluste loomine.

Enligt Kälin Aare, ett ungt ombud för representantskapet, handlar representantskapets arbete först och främst om att bevara viktiga värderingar och skapa möjligheter i anknytning till dem.

110. istungil osalenud REL XVI Esinduskogu saadikud, asemikud ja külalised (vasakult):

1. rida: Aili Suiste Rundin, Leena Seim, Meeri Lepik, Leelo Pukk, Riina Noodapera, Sirle Sööt, Mai Raud Pähn.
2. rida: Jana Bendel, Meeme Nugin, Meeli Laani, Mait Kaaman, Maire Vill, Leane Salu, Kristiina Rettel.
3. rida: Veikko Tääär, Kälin Aare, Tiia Grenman, Siiri Julge Alvemyr, Aili Salve Siht, Ivar Paljak, Maarja Siiner, Inga Leesment, Evelin Tamm, Epp Männik, Evi Voit, Kee Kallastu, Birgit Ellermäe, Laura Ringbom.
4. rida: Filip Laurits, Taave Sööt Vahermägi, Peeter Pütsep, Ants Aader, Ivo Penno, Hendrik Nyman, Mart Nyman, Indrek Aunver, Tarvo Tammeoks, Jaak Akker, Aho Rebas, Kaja Jakobsen, Pirjo Jha, Elsa Vaitmaa.

oleeldi naljatades öeldakse sageli, et Esinduskogu on nagu kohalike eestlaste miniparlament. Tegelikkuses erineb Esinduskogu töö näiteks Riigikogu omast üsna palju. Olulisim erinevus seisneb selles, et keegi meist ei täida Esinduskogu saadiku ülesandeid oma põhitööna. Sisuliselt oleme vabatahtlikud maailmamuuutjad – osaliselt ehk veidi naiivsed idealistid, ent teisalt püüame au sees hoida vanu traditsioone, olla praktilise nõu andjad ning luua igapäevaelu kõrvale Eestiga seonduvat lisaväärtust. Esinduskogu saadikud kohtuvad ametlikuks istungiks vaid kord aastas, et võtta kokku eelneva aasta töö ning määratada kindlaks järgmise aasta eesmärgid ja võimalused. Kogu ülejäänud tegevus toimub komisionides, mille iga saadik võib endale ise vabalt valida. See kindlustab, et igaüks saab tegeda endale südamelähedase teemaga, olgu selleks siis näiteks vanade arhiivimaterjalide eest hoolitsemine, eesti keele õppे korraldamine, juriidilise abi võimaldamine või midagi muud.

Töenäoliselt on Esinduskogu suurim mure see, et selle töö ei pruugi alati piisavalt konkreetselt välja paista ja vahel ei jõua oluline info sihtgrupini. Samas käib Esinduskogu komisionides pidevalt tihe töö. Selle väljundid on enamasti üsna igapäevast laadi – aidata äsja Roots'i kolinuid, korraldada huvilistele nii eesti kui rootsi keele kursusi, panna paika ürituste kalender, et kohalikel eestlastel oleks tore koos kuskil viibida, jne. Roots'i Eestlaste Liit ja Esinduskogu üldisemalt vastutavad ju ka selle eest, et viia omavahel kokku kohalike eestlaste kogukonnad ja hoida aktiivset ühendust siinse ja Eesti elu vahel. Peale selle on Esinduskogul aga ka märksa autoriteetsem, poliitiline roll – meil on õigus avaldada ametlike poliitilisi seisukohti, kui selleks vajadus peaks tekkima. Näiteks on Esinduskogu pingutanud ka selle nimel, et eestlased saaksid Rootsis ametliku vähemuse staatuse.

Vöiks ju arvata, et tegemist on mingisuguse riik riigis taoli se moodustisega, millega pole pärисelt piisavalt jõudu, et Rootsis eestlaste heaks midagi tõsiselvõetavat ära teha. Tegelikult jagub seda jõudu küll. Minu senised kogemused on näidanud, et selleks, et Rootsis kohalike eestlaste seas ja heaks midagi ära teha, ei pea olema ilmtingimata Esinduskogu saadik. Kahtlemata on see niimoodi aga efektiivsem ja suurema möjuga. Esinduskogu saadikute seas on väga palju erinevate valdkondade eksperte, keda ühendab peamiselt see, et nad tahavad ajada Eesti asia – ning see on ju koos palju lihtsam kui üksinda.

Mina ei ole vörreledes suurema osaga siinsetest eestlastest Eestist eemal elanud eriti kaua aega. Samuti pole mu Roots'i jõudmine olnud seotud traagiliste ajaloosündmuste või muude kurbade oludega. Sellegipoolest olen läbi Esinduskogu ja selle tööga seotud inimeste lugude õppinud Eesti elu, võimalusi, ajalugu ja kultuuri palju rohkem tundma ja hindama. Esinduskogu saadikute seas paistab valitsevat eriti tugevalt kontsentreerunud Kodu-Eestit au sees hoidev vaimsus. Sellele tugineb ka Esinduskogu üldisem siht hoida ja jagada neid väärtusi ning võimalusi köigi kohalike eestlaste ja alati ka muude huvilistega.

Halvt på skämt säger man ofta att representantskapet är som ett miniparlament för Sveriges ester. I verkligheten skiljer sig representantskapets arbete ganska mycket från t.ex. riksdagens arbete. En väsentlig skillnad ligger däri att ingen av oss utför sina uppgifter i egenskap av ombud i representantskapet som sitt huvudsakliga arbete. Inombords är vi frivilliga världsförbättrare – låt vara att vi samtidigt är en smula naiva idealister. Men å andra sidan strävar vi efter att slå vakt om gamla traditioner, vara praktiska rådgivare och skapa något av värde i relation till Estland vid sidan av vårt vardagsliv. Representantskapets ombud sammanträder formellt enbart en gång om året för att summera det gångna årets arbete och fastställa kommande års mål och möjligheter. All övrig verksamhet sker i utskotten som varje ombud väljer att tillhöra efter egen smak. Det säkerställer att var och en får syssa med frågor som ligger en nära om hjärtat, oavsett det handlar om att t.ex. ta hand om gammalt arkivmaterial, anordna estnisk språkundervisning eller juridisk hjälp.

Man skulle kunna tro att det handlar om något slags stat i staten som egentligen saknar tillräcklig styrka för att dess verksamhet ska bli tagen på allvar i Sverige. Egentligen räcker denna styrka och blir över. Representantskapets största bekymmer är snarare det att dess arbete inte alltid går att urskilja tillräckligt konkret och ibland når inte viktig information ut till målgrupperna. Samtidigt pågår arbetet jämt och ständigt i representantskapets utskott. Det tar sig för det mesta uttryck på ett ganska vardagligt sätt – att hjälpa nyanlända ester, anordna kurser i såväl estniska som svenska för intresserade, sammanställa kalendrar med trevliga aktiviteter som blir mötesplatser för ester på olika orter osv. Sverigeesternas förbund och representantskapet ansvarar ju i det stora hela för att sammanföra lokala estniska samfund och hålla en aktiv förbindelse mellan det estniska livet här och i Estland. Vidare har representantskapet också en betydligt mer auktoritativ, politisk roll – vi har rätt att vid behov uttrycka officiella politiska ståndpunkter. Representantskapet har dessutom gjort ansträngningar för att Sveriges ester ska tillerkännas status som officiell nationell minoritet.

Mina hittillsvarande erfarenheter har dock visat att man inte nödvändigtvis behöver vara ombud i representantskapet för att göra något bra bland och för Sveriges ester. Tveklöst är det hur som helst mer effektivt på det sättet och ger mer inflytande. Bland ombuden i representantskapet finns många sakkunniga inom olika områden som förenas i huvudsak av att de vill driva estniska frågor – och det är ju mycket enklare tillsammans än på egen hand. Till skillnad från större delen av härvarande ester har jag inte bott utanför Estland särskilt länge. Därjämte lämnade jag inte Estland på grund av några tragiska historiska händelser eller andra sorgliga omständigheter. Likväld har jag lärt mig känna och värdera Estlands liv, möjligheter, historia och kultur ännu mer tack vare representantskapet och genom de människors berättelser som jag därigenom fått ta del av. Bland representantskapets ombud tycks det råda en anda av starkt koncentrerad värndnad för hemlandet Estland. Därpå stödjer sig också representantskapets mer övergripande mål att bevara och föra vidare dessa värderingar och möjligheter till alla Sveriges ester och som alltid även andra intresserade.

ESINDUSKOGU 110. ISTUNG

Några frågor till tre av representantskapets trotjänare

18. aprillil toimus XVI Esinduskogu 110. istung Stockholmi Eesti Majas. Tegemist oli novembris valitud Esinduskogu esimese istungiga. Filip Laurits esitas paar küsimust kauaaegsetele REL Esinduskogu saadikutele.

- 1.** Mida arvad viimases Esinduskogu istungist ja selle uuest läbiviimise vormist?
- 2.** Mis on Rootsli Eestlaste Liidu suurimad väljakutsed ja tähtsamad ülesanded lähiaastatel?
- 3.** Kuidas me tagame jätkuvalt tugeva liikmeskonna? Mida on Rootsli Eestlaste Liidul pakkuda eesti päritolu inimesele Rootsis?

AHO REBAS (69)

REL juhatuse abiesimees, Göteborgi Eesti Segakoori juhatuse esimees.

Andra vice ordf. för REL:s styrelse, ordf. för Göteborgs estniska kör m.m.

- 1.** Minu arvates oli seekordne Esinduskogu väga õnnestunud – eriti vörreldes mitmete varasemate kordadega. Siis olid Esinduskogu istungid formaalsemad ja palju väiksema osalejate arvuga. Seekordne istung oli vaheldusrikas, rahvarohke ja isegi meeoleolukas! Hea oli, et peaaegu kõik valitud saadikud ka osalesid ja said võimaluse teineteist rohkem tundma õppida väiksemates gruppides. Öhtune pidu oli ka hea.
- 2.** Liikmete arvu kasvatamine, organisatsioonide koondamine, hiljuti Rootsli elama asunud eestlaste ja pagulaste järeltlujate kaasamine.
- 3.** Läbi hea ja vajaliku tegevuse, mis on tänapäevaselt ja efektiivselt nähtavaks muudetud ning läbi väheteadlike ja kahtlevate võimalike liikmete aktiivse kaasamise. – Sidet eesti juurtega läbi kursuste, kultuuriürituste ja politiliste aktsioonide. Info ja lai kontaktvõrk Rootsis. Juriidiline ja sotsiaalne abi ning keelekursused.

Den 18 april hölls det 16:e representantskapets 110:e sammanträde i Stockholms estniska hus. Det var det första sammanträdet för representantskapet som valdes i november. Filip Laurits ställde ett par frågor till några av REL:s representantskaps trotjänare.

- 1.** Vad anser du om representantskapets sammanträde i år och dess nya upplägg?
- 2.** Vilka är Sverigeesternas förbunds största utmaningar eller viktigaste uppgifter för de kommande åren?
- 3.** Hur säkrar vi ett fortsatt starkt medlemsunderlag? Vad har Sverigeesternas förbund att erbjuda en person med estnisk bakgrund i Sverige?

1. Jag tycker att årets sammanträde var en stor framgång – speciellt när man jämför med hur det brukade se ut tidigare. Då var mötena mest formella och med betydligt färre deltagare. Nu var mötet omväxlande, välbesökt och t.o.m. underhållande! Bra att nästan alla valda delegater deltog och fick lära känna varandra i mindre grupper. Fest på kvällen också bra.

2. Att öka medlemsantalet ytterligare, att samla allt fler medlemsföreningar, att engagera de nyligen invandrade esterna och även flyktingarnas barn och barnbarn.

3. Genom bra, efterfrågad verksamhet som synliggörs på ett modernt och effektivt sätt samt genom aktiv värvning av okunniga och tvéhågsna presumtiva medlemmar. Kontakt med sina estniska rötter genom kurser, kulturarrangemang och politiska aktioner. Information och ett brett kontaktnät i Sverige, i Estland och globalt. Juridisk och social hjälp och språkkurser.

PEETER PÜTSEP (59)

AB Eesti Maja – Estniska Huset
juhatuse esimees

ordf. för AB Eesti Maja – Estniska huset

1. Esinduskogu viitas täiesti uuele mõtlemisele, mis sisendab tulevikulootust. Väga meeldiv öhkkond, suur osalejate arv ja märgatavalt madalam keskmine vanus.

2. Olla tähtsaimaks eesti häaleks Rootsit ühiskonnas, korraldada huvipakkuvaid sündmusi ja tegevusi üle Rootsit ning igal viisil edendada eesti keele õpetust Rootsis.

3. Pakkuda häid tegevusi ja huvitavat teavet ning hoida eesti keelt ja kultuuri Rootsis. Olulisim on ehk valmisolek olla elujõuline eesti organisatsioon Rootsis juhuks, kui olukord Lääinemere teisel kaldal peaks järslult halvenema ning vaja on kaitsta Eesti huve välismaal.

1. Ett helt nytt tänkande som ger hopp om framtiden. Det var en mycket behaglig atmosfär, deltagarnas antal var betydligt större och snittåldern mycket lägre.

2. Att vara den viktigaste estniska rösten i det svenska samhället, att anordna aktiviteter som väcker intresse över hela Sverige och på varje sätt stödja estnisk språkundervisning.

3. Genom att erbjuda bra aktiviteter och intressant information samt att bevara det estniska språket och estnisk kultur även i Sverige. Men det allra viktigaste är kanske att om det blir skarpt läge kring Östersjön, då finns det en livskraftig estnisk organisation i Sverige som står upp för Estlands intressen i utlandet.

IVAR PALJAK (83)

Eesti Kultuuri Koondise esimees

ordf. för Estniska kultursamfundet

1. Esinduskogu valimiste korraldamine oli häda-vajalik, möeldes praegu toimuval pölvkondade-vahetusele eesti kogukonnas. Ma pean silmas seda, et 1944. aasta põgenemisest pärinevate eestlaste osakaal on järslult vähenedud ja uus sisserände Eestist on kasvanud. Uues Esinduskogus on ju peaegu pooled saadikutest hiljuti Rootsit saabunud. See peab tähendama ka, et REL tegevussuunad ja ülesanded muutuvad.

2. Ma näeksin kaht põhiküsimust:

- Jätkata läbirääkimisi ametivõimudega taotlemaks eestlastele vähemusravhuse staatust. See tooks endaga kaasa teatud eelised, sealhulgas rohkem ressursse kleeleoppeks (vrdl saamid, juudid ja romad).

- Arutada 1944 aasta põgenike järeltulijate ja hiljuti tulijate vahelisi koostöövorme. Sellised foorumid eksisteerivad REL-i sees juba täna: eesti koorid, lasteringid, Stockholmi Eesti Lasteaed. Kuidas köita hiljutisaabunuid ja innustada neid olema aktiivsed ja liituma eesti seltside ja ühingutega?

3. On tähtis, et eesti kogukonna sündmused – peod, kontserdid, kunstinäitused, ettekandeõhtud jne oleksid nii atraktiivsed, et see koidaks ka hiljutisaabunud eestlasi. Samas võime täheldada, et hiljutisaabunud eestlased juba juhivad mõnda olulist organisatsiooni Rootsis – REL, Klubi Estetic, Eesti Päevaleht ja saavad suunata nende tegevust.

1. Det var angeläget att anordna nyval av representantskapet i år med hänsyn till pågående "generationsväxling" inom den estniska kolonin. Med generationsväxling menar jag dels att antalet ester som härstammar från dem som flydde 1944 har minskat kraftigt, dels att den nya invandringen från Estland har ökat. I nya representantskapet är ju nästan hälften av medlemmarna nyinflyttade. Det måste innebära att förbundets inriktnings och uppgifter har ändrats.

2. Jag kan tänka mig två huvudfrågor:

- Att fortsätta förhandla med myndigheterna om att ändra esternas nuvarande status till "minoritet". Det skulle medföra ett antal föränder för folkgruppen, t.ex. mera resurser för estnisk språkundervisning (jämför med läget för samer, judar och romer).

- Att diskutera samarbetsformer mellan 1944 års estniska minoritet och nyinflyttade. Sådana forna finns redan inom förbundet: estniska sångkörer, lekskolor och Estniska Förskolan i Stockholm. Hur intressera nyinflyttade att vara aktiva och bli medlemmar i estniska föreningar?

3. Det är viktigt att de estniska arrangemangen – fester, konserter, konstutställningar, föredragsaftnar etc. – görs så attraktiva att de även intresserar nyinflyttade ester. Där kan även förbundet medverka i samarbete med existerande estniska arrangörer. Vi kan konstatera att nyinflyttade redan leder några av de viktigaste estniska organisationerna i Sverige: REL, föreningen Estetic, Estniska dagbladet, och kan påverka deras verksamhet.

ESINDUSKOGU
Bevara det estniska språket och
den estniska kulturen i Sverige.
Kaitseme rootsieestlaste
vähemusgruppi õigusi.

43

AASTAT
ESINDUS
-KOGUS

43 år som ombud i Representantskapet

Rootsi Eestlaste Liidu uues esinduskogus on hulk noori ja toimekaid saadikuid, kelle körval on tegevad ka mõned, kelle tegevuse algus saadikuna ulatub juba aastakümnete taha. TAAVE SÖÖT VAHERMÄGI intervjueris **LEELO PUUKKI**, kes sel kevadel tähistas oma 70. juubelit. Leelo valiti Esinduskokku esmakordselt 1972. a. ja ta on olnud köikide Esinduskogude saadik alates sellest kuni tänaseni. Viimasel Esinduskogu istungil valiti Leelo taas Esinduskogu presiidiumi esimeheks.

I Sverigeesternas förbunds nya representantskap finns en mängd unga och driftiga ombud, men vid sidan av dem finns även några vars engagemang sträcker sig flera årtionden tillbaka. TAAVE SÖÖT VAHERMÄGI har intervjuerat en av dem – Leelo Pukk som denna vår firat sin 70-årsdag och som valdes in i representantskapet första gången 1972 och varit medlem av alla representantskap sedan dess. På det senaste sammanträdet återvaldes Leelo till ordförande för representantskapets presidium.

Kuidas nii läks, et sa Esinduskogusse kandideerisid?

Mulle on alati meeldinud palju toimetada ja olla aktiivne ning me oleme oma mehe Priiduga ikka asju koos teinud. Kuna tema oli juba varem Esinduskogus, siis kandideerisin ka mina, eeskujuks oli meile mõlemale tema isa Otto Pukk, Eesti Riigivilkogu viimane esimees. Olime mõlemad aktiivsed saadikud ja ma tean, et vähemalt alates 1975. aastast alates olen ma kuulunud ka juhatusse ning viimased perioodid Esinduskogu presiidumi.

Lisaks sellele, et sa oled Esinduskogu esimees, oled sa aktiivne ka mitmes komisjonis, nende hulgas poliitika- ja väliskomisjonis. Kas see komisjon on juba oma tööd alustanud ja mis küsimused seal päevakorrale on kerkinud?

Poliitika- ja väliskomisjonis oleme arutanud, et REL peaks võtma seisukoha Rootsi kuulumise kohta NATOsse. Praeguses olukorras on Rootsi ja Soome ebamääranne kaitsepoliitiline staatus oluliseks riskifaktoriks siin piirkonnas. Tegelikkuses on ju Rootsi juba aastakümneid teinud NATOga lähestast koostööd. Lisaks on veel mitmeid teemasid, mis Rootsit ja Eestit täna ühendavad või mida mõlemal pool arutatakse. Näiteks Rootsi immigratsioonikogemus, Eesti ja Rootsi suured erinevused võrdõiguslikuse küsimustes.

Mis on sinu arvates RELi peamine roll ja funktsioon?

Varasemal aastatel oli RELi tegevuses väga suur osa poliitisel tegevusel ja vabadusvõtlusel, mille üks eesmärk oli kogu aeg juhtida Rootsi poliitikute ja ühiskonnategelaste tähelepanu jätkuvale Nõukogude okupatsioonile Eestis. Kirjutasime märgukirju, kohtusime poliitikute ja ministritega, pidasime salaja sidet vabadusvõitlejatega Eestis, korraldasime trükiste ja raamatute, sealhulgas piiblite toimetamist Eestisse jne. Ma usun, et see tegevus võttis mul aega vähemalt viis tundi nädalas 25 aastat järjest. Kogu aeg on tähtsal kohal olnud ka Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu (ÜEKN) tegevuses osalemise.

Ma näen, et REL-i ülesanne on peamiselt tegeleda sellega, et stimuleerida ja koordineerida eestlusega seotud tegevusi üle Rootsi, mitte ise nii palju korraldada. Kuid on ka olulisi oma tegevusi, näiteks möödunud aastal toiminud üritused tähistamaks 70 aasta möödumist suurest põgenemislainest Rootsi.

Lõpuks ka üks isiklikum küsimus. Mitmete pikaaegselt aktiivsete väliseesti perede lapsed ei osale aktiivselt eestlaste seltsielus. Kuidas sinu peres sellega on?

Meie pere on olnud väga eestimeelne ja minu türed on olnud nii Esinduskogu liikmed kui ka RELi juhatuse asemikud. Praegu nad küll just aktiivselt ei osale. Kaks tütar on ka laulnud Stockholmi Eesti Segakooris ja poeg on üks neist vähestest n.o. väliseestlastest, kes on Eestisse tagasi kolinud. Ta on seal elanud nüüd kümme aastat ja on igati rahul.

Hur kom det sig att du kandiderade till representantskapet?

Jag har alltid gillat att uträtta mycket, vara aktiv, och jag har alltid gjort saker tillsammans med min man Priit. Då han redan satt i representantskapet, kandiderade jag också. En förebild för oss båda var hans far Otto Pukk som var den sista ordföranden för det estniska parlamentets första kammare Riigivilkogu. Vi var båda aktiva ombud och jag vet att jag har suttit i styrelsen sedan åtminstone 1975 och de senaste perioderna även i representantskapets presidium.

Förutom att du är ordförande för representantskapets presidium, är du också aktiv i flera utskott, däribland utskottet för politik och internationellt samarbete. Har detta utskott redan påbörjat sin verksamhet och vilka frågor har dykt upp på dagordningen?

Vi har diskuterat i utskottet för politik och internationellt samarbete att REL borde ta en tydlig ståndpunkt för ett svenskt Nato-medlemskap. I nuläget är Sveriges och Finlands oklara försvarspolitiska status en betydande riskfaktor i vårt närområde. Sverige i praktiken redan har haft ett nära samarbete med Nato i årtionden. Men det finns ännu fler politiska frågor som förenar Sverige och Estland idag och som diskuteras på båda sidorna. Sveriges erfarenheter av immigration, till exempel, eller Estlands och Sveriges stora skillnader inom jämställdhetsfrågor.

Vad är enligt dig REL:s viktigaste roll och funktion?

Under tidigare år utgjorde politiskt arbete och frihetskamp en stor del av REL:s verksamhet som syftade till att uppmärksamma svenska politiker och andra viktiga aktörer om den pågående sovjetiska ockupationen av Estland. Vi skrev PM, träffade politiker och ministrar, höll kontakt med estniska frihetskämpar i hemlighet, anordnade införsel av trycksaker och böcker – däribland biblar – till Estland osv. Jag tror att denna verksamhet tog mig åtminstone fem timmar i veckan i 25 års tid. Det har alltid varit viktigt för mig att delta i Världsestniska centralrådets (Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu, ÜEKN, red. anm.) verksamhet.

Som jag ser det är REL:s uppgift huvudsakligen att stimulera och koordinera estnisk verksamhet över hela Sverige och inte anordna så mycket själv. Även om vi också har egna viktiga arrangemang, t.ex. alla aktiviteter som anordnades i fjol för att uppmärksamma 70-årsdagen av den stora flykten till Sverige.

Slutligen en mer personlig fråga. Många barn till utlandsestniska föräldrar, som själva varit aktiva under lång tid, deltar inte aktivt i det estniska föreningslivet. Hur är det i din familj?

Vår familj är väldigt estnisksinnad och mina döttrar har både suttit i representantskapet och varit ersättare i REL:s styrelse. I nuläget deltar de visserligen inte aktivt. De två döttrarna har även sjungit i Stockholms estniska kör och min son är en av f.s.k. utlandsester som har återvänt till Estland. Han har nu bott där i tio år och är väldigt nöjd.

REL ON KUI MESIPUU

REL som bikupa

Rootsi Eestlaste Liit on on viimaste aastate jooksul palju muutunud. Millised on suurimad väljakutsed ja olulisemad ülesanded, millega liidul tuleb silmitsi seista? Kuidas leida uusi liikmeid? **SIRLE SÖÖT**, REL-i esimees, vastab Philip Lauritsa küsimustele.

Sverigeesternas förbund har under de senaste åren genomgått en rad stora förändringar. Vilka är förbundets största utmaningar och viktigaste uppgifter framöver, och hur kan förbundet attrahera nya medlemmar? Sirle Sööt, ordförande för Sverigeesternas förbund, ger svar på detta och mycket mer.

Sa oled olnud REL esimees alates 24. märtsist 2013. Milline oli organisatsioon, mida sa juhtima hakkasid?

REL oli just jäanud ilma suurest osast riigitoetusest, sest audiitor ei saanud kinnitada, et REL-il oli 1 000 liiget. Esimehe kohuseid täitis aseesimees Aho Rebas, sest esimees Egert Lemmik oli lahkunud perekondlikel põhjustel nii esimehe kohalt kui REL-ist üldse. Sain endale organisatsiooni, mis vajas kiirelt turgutamist ja reformimist, millest oli juttu olnud juba mõnda aega.

Kuidas on REL arenenud sinu juhtimise ajal?

REL-i liikmesorganisatsioonide arv on kasvanud kahelt 14-le ja osakondi oleme juurde asutanud kolm – Nynäshamnis, Öster-götlandis ja Norrlandis. Tänu liikmesorganisatsioonide liikmetele on liikmete arv kõvasti üle 1000 ja riigitoetusest ilma jäämist karta ei ole. REL-i on tulnud palju uusi aktiivseid liikmeid ja arenenud on üleriigiline koostöövörgustik. XVI Esinduskogus on selgelt näha generatsioonide vahetumine ja hiljuti Eestist tulnute osakaalu suurenemine. Samas on nii tore, et REL juhtorganitesse on alles jäanud palju vanu tulblisi tegijaid ja juurde on tulnud ka siin Rootsis sündinud minuealisi aktiviste, kes varem pole REL-

Du har varit ordförande för REL sedan våren 2013. Hur såg organisationen ut när du tillträdde som ordförande?

REL hade just förlorat en stor del av sitt statliga stöd, eftersom revisorn inte kunde bekräfta att förbundet hade 1 000 medlemmar. Viceordförande Aho Rebas hade tillträtt som ordförande, sedan den tidigare ordföranden Egert Lemmik lämnat både ordförandeposten och REL av familjära skäl. Så jag tog över en organisation i behov av en snabb nystart och reformer, vilket redan varit på tapeten en tid.

Hur har REL utvecklats under dina år som ordförande?

Antalet medlemsorganisationer har vuxit från två till fjorton stycken och vi har bildat tre nya lokalavdelningar i Nynäshamn, Östergötland och Norrland. Tack vare medlemsorganisationerna har vårt medlemsantal vuxit till långt över 1 000 och det finns ingen risk att bli utan statligt stöd. Förbundet har fått många nya aktiva medlemmar och utvecklats till ett nationellt samarbetsnätverk. Det har skett en tydlig generationsväxling i representantskapet och andelen nyanlända från Estland är större. Samtidigt är det roligt att så många gamla duktiga aktörer har stannat kvar i förbundets styrorgan och att det även tillkommit aktiva i min egen ålder som

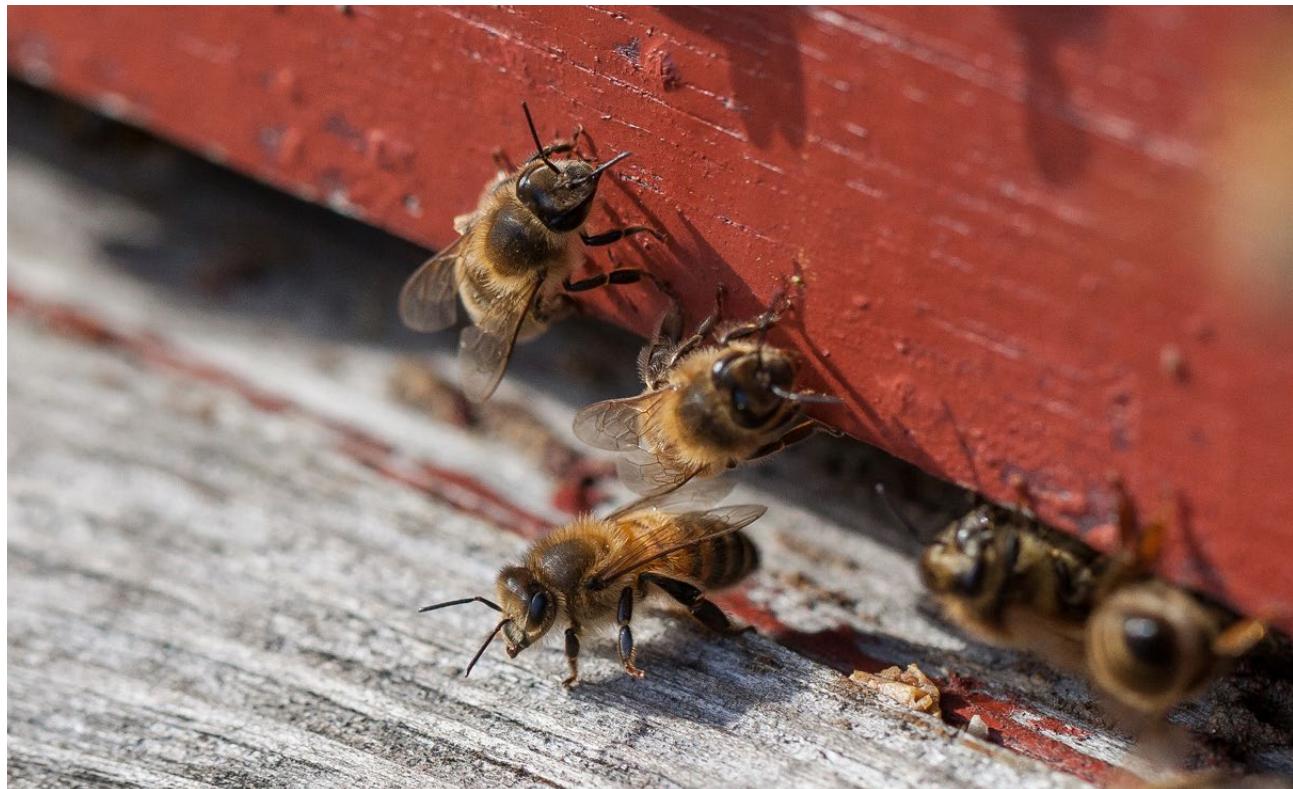

foto Karl-Kristjan Nigesen

iga seotud olnud. Selle kahe aastaga oleme suutnud ehitada ühe toreda mesipuu.

Mesipuu – mida sa sellega silmas pead?

Sattusin lugema Eestis ilmuvalt ajakirja "HEA KODANIK" (soovitan kõigile), kus endine Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu esimees Urmo Kübar kirjutas sellest, milline peaks olema üks hästitoimiv katusorganisatsioon. Tema võrdlus mesipuu ja mesiniku rolli vahel oli väga tabav. Arutasime Urmoga seda kujundit lähemalt REL suvepäevadel ELA Suvekodus Kärr Sämstadis. Sealt pärinebki mõte, et REL-i ja REL-i liikmesorganisatsioonide liikmeid tuleb näha kui mesilasi, kes REL-is kui suures mesipuus ise aktiivselt toimetavad, igaüks omas organisatsioonis ja piirkonnas. Tähtis on mesilastele pakkuda tegutsemiseks turvalist inforumi ja platvormi, administratiivset ning majanduslikku tuge.

Kuidas saame innustada liikmeid olema aktiivsed? Kuidas saab REL neile toeks olla?

Tänapäeval on inimesed väga ratsionaalsed valikute tegemisel, kuidas oma vaba aega kasutada. Tegevused, mida ühiselt teeme, peavad olema huvitavad, arendavad või mingil muul moel suurendama rahulolu ja andma parema enesetunde.

Minu elu moto on, et aktiivsuses peitub elujöud. Justnimelt jöodu ja positiivset energiat annavad rõõmsad ja tänlilikud inimesed, kes naeratades seltsi üritustelt koju lähevad, kaasas killuke eesti kultuuri ja uued tutvused. Eriti palju jöodu saab lastelt, kui nad särasilmil taas koolitundi või lastelaagrisse tagasi tulevad.

REL pakub suurepäras tõimalust arendada oma organisaatorseid- ja juhtimisoskus, mis tulevad kasuks ka oma päris töös ja eraelus.

är födda i Sverige, men inte varit activa i REL innan. Under dessa två år har vi lyckats bygga en trevlig bikupa.

Förklara idén om REL som en bikupa.

Jag råkade läsa en artikel i den estniska tidskriften Hea Kodanik (som jag rekommenderar till alla), där den f.d. ordföranden för det estniska förbundet för ideella föreningar och stiftelser (Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit) Urmo Kübar skrev om hur en välfungerande paraplyorganisation bör se ut. Hans jämförelse mellan bikupans och biodlarens roll var så träffande att jag bjöd in Urmo till förbundets sommardagar i Kärr-Sämstad. Där började också idén utvecklas att betrakta REL:s medlemmar och medlemsorganisationer som bin i en bikupa, var och en flitigt verksamma i sin organisation och sitt område. Det är viktigt att erbjuda våra bin en trygghetskänsla, kontakter, information liksom administrativt och ekonomiskt stöd.

Hur uppmuntrar vi medlemmarna att aktivera sig? Hur kan REL stödja dem?

Nu för tiden är människor väldigt rationella i hur de gör sina val och lägger upp sin fritid. Gemensamma aktiviteter ska vara intressanta, utvecklande eller på annat sätt stärka vårt välbefinnande eller vår självkänsla.

Mitt livsmotto är att livets kraft döljer sig i engagemang. Just kraft och positiv energi får man av glada och tacksamma människor som promenerar hem från en föreningsaktivitet med ett leende på läpparna, bärande med sig ett stycke estnisk kultur och nya bekantskaper. Särskilt mycket kraft skänker barnen när de kommer tillbaka till lektionen eller barnkolloot med strålande ögon.

REL erbjuder en utmärkt möjlighet att utveckla sina ledar- och

KOOSTÖÖVÖRGUSTIK

Aktiivse tegevusega saab ka "muuta maailma" veidi paremaks. Kui kasvöi ühes kommuunis õnnestub aidata emakeeleõppे korraldamisele kaasa ja viis last saavad õppida kord nädalas eesti keelt- on see samm paremuse suunas.

Seega võib REL-ist olla ka puhu praktilist ja käegakatsutavat abi, kui on vaja omavahel kokku viia õpilased ja õpetaja ning neile leida õppematerjale ja õpperuume. Kui kohalikku osakonda või seltsi pole, siis anname nõu, kuidas seda asutada. Loodame, et uus EV 100 ühisprojekt "Eesti kultuurirajad Rootsis" aitab aktiveerida ja ühendada siin sündinud ja hiljuti siia tulnuid eestlasti ja Eesti sõpru, kui nad hakkavad üheskoos uurima, millised Eestiga seotud kultuurirajad nende kodukohas on olnud.

See tunne, et minust on kasu ja abi, on hea tunne. Seda tunnevad ilmselt kõik rahvadiplomaadid.

Kuidas me saame kaasata rohkem noori? Mis on REL-il neile pakkuda?

Pakkudes sarnaste huvidega noortel võimalust üksteist leida ja omavahel kokku saada. Huvid on ju erinevad. Ühtedele võib pakkuda huvi näit. võimalus saada tere-tuttavateks Eesti staaridega kontserte ja pidusid korraldades, teisi sugupuu uurimine, keeleõpe, eesti filmid ja kirjandus. Kolmandaid huvitab hoopis juhtimiskogemuse saamine ja suvine praktika lastelaagris, mis mõlemad sobivad CV-sse. Aktiivsetele noortele annab see palju uusi tutvusi ja võimalust midagi ise ära teha.

organisatoriska kunskaper som man har glädje av även i sitt riktiga arbete och privatlivet.

Med aktivt engagemang kan man "förändra världen". Om man t.ex. kan hjälpa till att ordna modersmålsundervisning i en kommun och fem barn får möjlighet läsa estniska en gång i veckan, är det ett steg i rätt riktning. I så fall kan REL vara till rent praktisk och handgriplig hjälp, ifall man behöver föra samman elever och lärare, hitta passande läromedel och lokaler. Om det saknas en lokalavdelning eller förening, kan vi ge råd hur man bildar en sådan.

Känslan att vara behövd och till hjälp är en bra känsla. Troligen känner alla folkdiplomater så.

Hur engagerar vi fler unga mäniskor? Vad kan REL erbjuda dem?

Vi kan erbjuda möjligheter att hitta varandra och träffas med andra som har samma intressen. Intressen kan vara olika. Vissa kan t.ex. vara intresserade av att bli "tjenis" med estniska stjärnor när vi anordnar konserter och fester, andra intresserar sig för släktforskning, språk, estniska filmer eller litteratur. Ytterligare andra kan intressera sig för att få ledarfarehet och sommarpraktik på barnkollo, och båda passar ju bra i ens CV. För unga aktiva mäniskor ger det många nya bekantskaper och en chans att uträffa något själv.

T.ex. sverigefinnarna har ett eget ungdomsförbund. Skulle det kunna vara en lösning också för Sverigeesternas förbund?

Varför inte! Hittills har jag betraktat mig själv som ung i REL,

Näiteks, Roots'i soomlastel on oma noorteühendus. Kas see võiks olla lahendus ka REL-i puul?

Miks ka mitte! (muigab) Siiani olen iseennast REL-is nooreks pidanud, sest olen alati seltskonnas kõige noorem olnud. Nüüd on aga minu ümber tekkinud hulk 20-aastased abilisi ja ise hakkan lähenema 40-le. Aga ega see vanus pole mingi näitaja. REL-i auliige Mai Raud Pähn, kel hiljuti täitus 95 a, on aktiivsem ja energilisem, kui paljud 20-aastased! Tösi, vajadus noorteorganisatsiooni järelle on absoluutsest olemas. Varem olid skaudilaagrid ja leerilaagrid, kus noored omavahel kohtusid. Nüüd on tekkinud suur tühimik noortetegevuses. Suvekodu vanusepiir on 14. Mis see võiks olla, mis noori ühendaks ja huvitaks, peame noorte endi käest küsimä.

Selleaastane Esinduskogu oli korraldatud varasematest erinevalt. Mis selle muutuse tingis ja miks nüüd Esinduskogu istungeid korraldatakse vaid üks kord aastas?

See on juhatuse põhjalikult läbikaalutud otsus, et kahe istungi asemel korraldame ühe, kuid kahepäevase. Kui üksteist tuntakse, on palju lihtsam omavahel koostööd teha. Et saadikud REL istungit oma teiste kohustuste hulgas prioriteeriksid, peab istung olema tore, kasulik jaarendav.

Sellel korral oli 40st saadikust ja 10st asemikust kohal 39. Väga hea!

men nu har det dykt upp ett helt gäng i 20-årsåldern och själv börjar jag närma mig 40. Inte för att den åldern behöver indikera något. Förbundets hedersmedlem Mai Raud-Pähn, som fyllde 95, är mer aktiv och energisk än många 20-åringar! Det är sant att det verkligen finns ett behov av ett ungdomsförbund. Tidigare fanns det scout- och konfirmationsläger, där de unga fick chans att lära känna varandra. Nu finns det ett åldersglapp i ungdomsverksamheten. Åldersgränsen för Suvekodu är 14 år. Vad som förenar och intresserar unga måste vi ta reda på från dem själva.

I år hade representantskapets sammanträde ett annorlunda upplägg jämfört med tidigare år. Vad för incitament ligger bakom dess nya form och beslutet att bara ha det en gång om året?

Det är ett noggrant genomtänkt beslut från styrelsens sida att anordna ett enda tvådagar långt sammanträde i stället för två. Det är viktigt att ombuden – våra aktiva bin – får möjlighet att träffas fysiskt och har tid att diskutera aktuella frågor, utbyta erfarenheter och lära känna varandra närmare. Om man känner varandra, är det mycket lättare att samarbeta kring något. Sammanträdet måste vara trevligt, givande och utvecklande för att ombuden ska prioritera det vid sidan av alla andra engagemang. I år deltog 39 stycken av representantskapets 40 ombud och tio ersättare. Det är jättebra!

Men blir det inte svårt för utskotten att genomföra sitt arbete när de bara sammankallas en gång om året?

Utskottens arbete är tänkt att ske genom ett löpande infor-

Kas Komisjonide töö ei kannata nüüd selle all, et Esinduskogu kohtub vaid korra aastas?

Komisjonide töö on mõeldud rohkem jooksva infovahetusena ja mitte kohtumistena. Ma väga loodan, et komisjonide liikmed leiavad omavahel hea kommunikatsiooni viisi. Oleme loonud Facebooki grupid igale komisjonile, kus nad saavad oma teemasid jooksvalt arutada. Mitte kõik inimesed ei kasuta aga Facebooki. Sestap peame kiiresti valmis saama uue portaali, kus on ka forum. Lisaks saab komisjon nõupidamisi pidada ka Skype teel ja infot vahetada e-posti teel.

Millised on Rootsli Eestlaste Liidu ees seisvad olulisemad väljakutset ja ülesanded tulevikus?

Suurim väljakutse on hetkel uue infoportaali ja käesoleva ajakirja toimetuse tugeva meeskonna loomine. Lisaks on vaja uusi osakondi luua piirkondadesse, kus eesti ühinguid ei ole ja REL-i liikmesorganisatsioonideks kaasata teisi aktiivseid ühinguid. REL-i liikmete arv koos liikmesorganisatsioonide liikmetega peaks olema vähemalt 2000-4000, et tekiks win-win efekt kõikidele "mesilaste". Büroos peame leidma ka paremad tehnilised lahendused ja rutiniid administratiivse töö jaoks. Pikemas perspektiivis otsin endale mantlipärijat, kes REL-i juhtimise minult hiljemalt nelja aasta pärast üle võtab, sest ma olen otsustanud Eestisse tagasi kolida. Mind on inspirerinud usin töömesilane Mai Raud Pähn ja nüüd püüan omakorda visiooni tugevast üleriiklikust keskorganisatsionist edasi anda.

mationsutbyte snarare än genom möten. Jag hoppas verkligen att utskottens medlemmar finner ett bra sätt att kommunicera sinsemellan. Vi har skapat grupper på Facebook för varje utskott, där de kan föra löpande diskussioner om sina respektive frågor. Men det är inte alla männskor som använder Facebook. Därför måste vi snabbt få klart vår nya portal, där det även ska finnas ett forum. Dessutom kan utskotten hålla möten via Skype och utbyta information via e-post.

Vilka är förbundets största utmaningar och viktigaste uppgifter framöver?

Vår största utmaning är för närvarande att få till stånd ett starkt redaktionellt arbetslag för den nya infoportalen och denna tidskrift. Vidare behöver vi skapa nya lokalavdelningar i områden som hittills saknar estniska föreningar och värvä andra aktiva föreningar som medlemsorganisationer till REL. Förbundets medlemsantal – medlemsorganisationernas medlemmar medräknade – skulle behöva vara åtminstone 2000-4000 stycken för att det ska bli win-win för alla våra "bin". Vi måste också hitta de bästa tekniska lösningarna och rutiner för det administrativa arbetet på kansliet. Långsiktigt söker jag efter en efterträdare som tar över som ordförande för REL senast om fyra år, eftersom jag har beslutat att flytta tillbaka till Estland. Jag har inspirerats av Mai Raud Pähn och nu försöker jag föra vidare en vision om en stark rikstäckande centralorganisation.

REL TOETUSÖIGUSLIKE LIIKMETE ARV 2014 REL bidragsberättigade medlemmar 2014

REL OSAKONNAD REL LOKALAVDELNINGAR	toetusöiguslikud bidragsberättigade	postiindeks postnummer
1 REL Stockholm	385	10005-13793, 13795-14790, 14952-19999
2 REL Göteborg	151	40000-49999, 53100-56999, 65000-68999
3 REL Pöhja-Rootsi	84	74000-89999
4 REL Löuna-Rootsi	81	20000-39999
5 REL Kesk-Rootsi	47	63000-64999, 69000-73999
6 REL Östergötland	41	57034-61999
7 REL Borås	27	50000-53000
8 REL Gotland	17	62100-62470
9 REL Nynäshamn	8	13794, 14791-14951
10 REL Norrland	7	90000-98000
Kokku/Totalt:	848	

LIIKMESORGANISATSIOONID LOKALFÖRENINGAR	toetusöiguslikud bidragsberättigade	koguarv totalt
1 Stockholmi Eesti Huvikool Estniska Kulturskolan i Stockholm	178	273
2 Klubi Estetic Föreningen Estetic	172	254
3 Eskilstuna Eesti Selts Eskilstuna Estniska förening	52	60
4 Eesti Skaudijuhtide Kogu Rootsis Estniska Scoutledarförbundet	45	82
5 Stockholmi Eesti Segakoor Stockholms Estniska Kör	36	53
6 Rootsli Eesti Selts Jönköping Svensk-Estniska föreningen i Jönköping	30	33
7 Eesti Keeleklubi Göteborgs Estniska Språkklubben i Göteborg	24	34
8 Eesti rahvakunsti huviring Triinu Estniska Etnografiska Föreningen TRIINU	24	51
9 Eskilstuna Haapsalu Söprusselts Vänortsföreningen i Eskilstuna-Haapsalu	20	36
10 Eesti Laste Abistamisühing (ELA) Hjälpparationen för estniska barn ELA	19	27
11 Löuna-Rootsi Eesti Maja Estniska föreningen i Lund	19	25
12 Estivali ühing Föreningen ESTIVAL	3	12
Kokku/Totalt:	622	

Bidragsberättigade
medlemmar i avdelningar

Osakondade toetusöiguslike
liikmete arv kokku

Kokku/Totalt: **1470**

UUED LIIKMESORGANISATSIOONID 2015 NYA LOKALFÖRENINGAR 2015

Stockholmi Eesti Lasteaed / Estniska Förskolan i Stockholm
Göteborgi Eesti Segakoor / Göteborgs estniska kör

KULTUURIPÄRAND

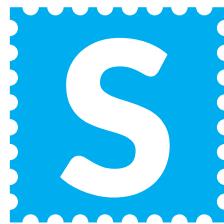
HANDO KASK

REL 2015 kultuuripreemia laureaat

Mottagare av REL kulturpris 2015

Hando Kase kõne REL kultuuripreemia vastuvõtmisel 18.04.2015 Stockholmi Eesti Majas.

Suur tänu RELi Kultuuriauhinna Kollegiumile, kes mind on niimoodi üllatuslikult austanud. Tänan ka oma armast elukaaslast Aimet, kes on alati olnud minu nõuandjaks ja esimeseks kriitikuks.

Mind paluti tänasel istungil lühidalt rääkida endast ja oma tegevusest. Aho

Rebas on Eesti Päevalhes juba teinud sisuka ülevaate minu kuluurilisest tegevusest, mida ma ei pea vajalikus siin enam korrrata.

Ma olen elukutselt arhitekt ja tegutsenud nüüd juba üle neljakümme aasta eraettevõtjana omas firmas. Need kes minu arhitektuurilisest tegevusest on huvitatud leiavad sellest ülevaate ettevõtte firma kodulehelt www.kask.se.

Ma olen oma iseloomult ehtne renessanssiinimene. Eeskujuks on mulle kaua olnud maalikunstnik, graafik, arhitekt ja leitudaja Leonardo da Vinci. Nagu temagi, olen mina huvitatud paljust, peas küpsevad ja töölaual lebavad hulk projekte, arhitektonilisi probleeme, üks poolik sonetipärg, äsja valminud romaan, mida aegajalt täiendan, paar luuletölget ja üks teatrietenduse idee. Köige sellega tegelen ma samaaegselt. Vahest ütlén naljatades, et olen pärinud Leonardolt ainult tema halvad omadused – nagu temalgi panevad mind uued ideed alati põlema ja tunduvad olevat palju huvitavamad, kui see millega hetkel tegelen. Siis jäavad vanad projektid teatud ajaks lebama.

Kuidas see siis kõik algas?

Olen südinud Eestis ja olin 6-aastane kui tuli põgeneda. Meie perekond – ema, mina, minu 9-aastane õde, kuuekuuline vend ja 78-aastane vanaema ekslesime läbi pommirahe varremetes Saksamaa ja Austria. Isa oli söjakirjasatjana kuskil rindemöllus, meile teadmata saatusega. Sõja lõppedes leidis isa meid Punase Risti abil üles ühest põgenikelaagrist. Tal oli önnestunud põgeneda n.n. "Tshehhi põrgust" kus ta paljude Eesti sõduritega jagas julma vangipõlve. Lõpuks paigutati meid teiste eestlastega Geislingeni põgenikelaagrisse. Seal viibisid ka paljud endised juhtivad näitlejad nagu Helmi Aren, Heinz Riivald ja Ravo Hannura. Geislingenis avastasin ma muusikateatri ja võtsin ise osa lasteteatrist kus Ravo Hannura oli juhendajaks. Mäletan veel tänapäevani kui ta ühel harjutusel mulle üles: "Hando, sina peaks näitlejaks hakkama, sul on selleks andi!" See lause jäi mulle kauaks pähe kummitama ja muutus peatselt minu suureks unistuseks. Peale põgenikelaagrite likvideerimist önnestus meil detsembris 1950 pääseda Rootsni. Kool ja suvetööd võtsid kõik minu aja, näitlemisest ei julgenud ma piuksatadagi. Kui ma enne gümnaasiumi algust võtsin julguse kokku ja teatasin oma vannematele, et mu suureks unistuseks oli näitlejaks saada, siis põrutas isa rusikaga vastu lauda ja ütles: "Enne muretse endale korralik elukutse, komejanti võid sa pärast vabal ajal mängida!" Sellega purunes unistus kuna tollel ajal oli kasvatuse reegliks oma isa soovitust kuulata. Protestida võisid vaid vaikselt ja omaette. Kõik ei lähe nii nagu tahaks.

Hando Kasks tal i samband med mottagandet av Sverigeesternas Förbunds kulturpris, den 18 april 2015 i Estniska Huset i Stockholm.

Ett stort tack till REL:s kulturpriskommitté som hedrat mig på detta vis – det kom som en överraskning. Jag vill också tacka min kärä livskamrat Aime som alltid varit min rådgivare och främsta kritiker.

Jag blev ombedd att tala lite om mig själv och min verksamhet på dagens sammanträde. Aho Rebas har redan skrivit en innehållsrik översikt över min kulturella verksamhet i Estniska dagbladet som jag inte behöver upprepa här.

Till yrket är jag arkitekt och har nu verkat som entreprenör i min egen firma i över fyrtio år. De som är intresserade av min verksamhet som arkitekt finner en översikt över företaget på hemsidan www.kask.se.

Jag är till naturen en äkta renässansomniska. Min förebild har länge varit målerikonstnären, grafikern, arkitekten och uppfinnaren Leonardo da Vinci. Precis som han är jag intresserad av mycket, i huvudet mognar och på arbetsbordet vilar en mängd projekt, arkitektoniska problem, en halvfärdig sonettkrans, en alldelers färska roman, som jag finslipar tid efter annan, ett par diktöversättningar och en idé till teaterföreställning. Allt detta sysslar jag med på en och samma gång. Ibland säger jag på sko att jag bara har ärvt Leonardos dåliga sidor – precis som han blir jag eld och lågor över nya idéer och de känns alltid mycket intressantare än det jag sysslar med för tillfället. Då blir alltid de gamla projekten liggande för en tid.

Men hur tog sig allt sin början?

Jag är född i Estland och var sex år gammal när vi tvingades fly. Vår familj – mor, jag, min nioåriga syster, sex månaders bror och 78-åriga mormor irrade runt i Tysklands och Österrikes bombruner. Far var krigskorrespondent någonstans i fronttumultet – hans öde var okänt för oss. Men i slutet av kriget hittade han oss i ett flyktingläger med hjälp av Röda korset. Han hade lyckats fly från det s.k. "tjeckiska helvetet" där han delade den grymma fångenskapen med många estniska soldater. Till slut placerades vi tillsammans med andra estniska flyktingar i Geislingens flyktingläger. Där vistades även många före detta ledande skådespelare som Helmi Aren, Heinz Riivald och Ravo Hannura. I Geislingen upptäckte jag musikteatern och deltog själv i en barnteater med Ravo Hannura som handledare. Jag minns än idag hur han sa till mig på en repetition: "Hando, du borde bli skådespelare, du har verkligen anlag för det!" Den meningen spökade länge i mitt huvud och blev snart min stora dröm.

Efter att flyktinglägren likviderats lyckades vi komma till Sverige i december 1950. Skolan och sommarjobb upptog all min tid, om min skådespelardräöm vågade jag inte säga ett knyst. Innan jag började gymnasiet tog jag mod till mig och berättade för mina föräldrar om min stora dröm, att bli skådespelare. Men då slog far näven i bordet och sa: "Se först till att skaffa dej ett redigt yrke, pajas kan du leka på fritiden!" Därmed gick min dröm i kras, ty på den tiden var det regel att följa sin fars vilja. Protestera fick man göra för sig själv och i tyshet. Allt blir inte alltid som man vill.

Jag började på byggnadstekniska programmet vid Stockholms tekniska gymnasium för att utbilda mig till byggnadsingenjör. Mitt

Astusin Stockholm Teknika Gümnaasiumi ehitustehnika osakonda, et omandada ehitusinseneri haridus. Sihiks oli, et ehitustehnikat öppima minna edasi ka ülikoolis kuna matemaatika ja füüsika olid mulle lemmikained. Arhitekti elukutsele libise sin ühe õpetaja soovitusel. Ei kahetse seda, sest olla ühe jalaga kunstis ja teisega tehnikas sobis mulle hästi. Peale selle oli mul õnne arhitektina projekteerida terve rida huvitavaid projekte, nagu Rootsii Suursaatkondi välismaal, milledest muu hulgas olid uusehitused Pekingis ja Kairos ning von Roseni palee restaureerimine ja juurdeehitus saatkonnaks Tallinnas. Need projektid viisid mind kaugetele reisidele ja tänu viimasele projektile sain ma Eesti taasvabanemist kohapeal jälgida.

Juba 12-aastaselt kirjutasin oma esimese luuletuse ja olen sellest ajast saadik luulega jätkanud, kuigi kooli ja töö töttu suurte vahedega. Esimene kontakt Eesti koorikultuuriga tekkis aastal 1972 kui Tallinna Kammerkoor käis Stockholmis, andis mulle suure tõuke koorile kirjutada nii laule ja tõlketöid kui lüürilis-muusikalisi teemaetendusi. Minu luulet on koorile alati lahkekäeliselt viisistanud ja arranžeerinud Toomas Tuulse, kellega mul juba üle kolmekümne aasta on olnud koostöö. Aastal 1985 asutasin noorsoo teatri nimega Eesti Kabareeteater Stockholmis, kus Toomas oli muusikajuhiks. Esimene lavastus oli minu kirjutatud "Kabaree kohtumine" millega me turneerisime Rootsis, USA-s ja Kanadas ning 1989 Eestis ja Austraalias. Eestis esinesime Tallinnas, Tartus, Pärnus ja Haapsalus. Eestis oli tollal murrangu aeg. Publik oskas suurepäraselt kuulda peidetud teksti "ridade vahelt" kuna Nõukogude ajal oli see ainuke võimalus tött öelda. Stockholm Eesti Segakooriga käisime mitmel korral Eestis minu eelnevalt nimetatud etendustega mis alati said suure menu osalisteks. Nimetada tahaksin ka, et selle aasta Pärnu Laulupeo kavas oli Toomase ja minu koorilaul "Imede aias", mis oli valitud ka laulupeo nimilauluks.

Üks osa minu tegevusest on rootsi luulet tõlkida eesti keelde. Tõlkimine, või õigemini tõlgitsemine, on tihti raskem ülesanne kui luuletamine omas keeles. Siinjuures peab rangelt jälgima luule sisulist mötet, algupärast rütmia ja riimi. Eriti raskeks teeb veel kui luulele on loodud muusika, kuna iga rea silpide arv peab jäädma samaks ka teises keeles. Rootsii ja eesti keel esindavad kahete eri keelteliiki. Tihti ei anna otsene rootsikeelne sõna tõlgitud eesti keelde samat varjundit. Siis tuleb leida uus sõna või vastav väljend mis võib võtta nädalaid aega. Näiteks võttis Hjalmar Gullbergi luuletus "Förklädd Gud", muusika loodud Lars Erik Larssonni poolt, mul eestikeelne tõlgendus "Varjatud Jumal" üle kümne aasta enne kui ma sellega rahule jään.

Nagu varem olen teatanud, siis annetan oma auhinna rahilise osa Eesti Ühisabile Tartu Kristlikule Noortekodu tegevuse toetamiseks. Suur rõõm oli kuulda et Eesti Ühisabi omalt poolt toetab seda annetust sama suure summaga.

Lõpetuseks lähen nüüd tagasi algusesse. Hiljuti oma paber Reid sirvides jäi mulle näpu vahele minu esimene luuletus, mille kirjutasin 12-aastaselt, septembris 1950, mõned kuud enne kui me Roots tulime. Luuletus on neljarealiste värssidega, lihtsa riimi ja natuke lonkava rütmiga, kuid sisuliselt on Eesti kurb saatus jätnud sügava jälje noore poisi hinge. Avaldan nüüd selle luuletuse esimest korda.

mål var att fortsätta läsa byggnadsteknik på högskolenivå, eftersom matematik och fysik var mina favoritämnen. Arkitektyrket halkade jag in på tack vare en av mina lärare. Det ångrar jag inte, då det passade mig utmärkt att stå med ena benet i konstens och det andra i teknikens värld. Dessutom hade jag turen att som arkitekt leda en rad intressanta projekt, som flera svenska ambassader utomlands, däribland nybyggnationer i Peking och Kairo samt restaurering och ombyggnad av von Rosens palats till ambassad i Tallinn. Dessa projekt tog med mig på flera långväga resor och tack vare det senare projektet fick jag följa återuppbyggnaden av det fria Estland på plats.

Redan som tolvåring skrev jag min första dikt och alltsedan dess har jag sysslat med poesi, fått vara med stora uppehåll på grund av skola och arbete. Den första kontakten med estnisk körkultur fick jag 1972, då Tallinns kammarkör var i Stockholm. Det sporde mig att översätta körsånger och även skriva egna sånger och lyrisk-musikaliska temauppsättningar. Mina dikter har alltid tonsatts och arrangerats för kör av Toomas Tuulse som jag redan samarbetat med i över trettio år. 1985 grundade jag en ungdomsteater med namnet Estniska kabaréteatern i Stockholm, med Toomas som musikalisk ledare. Den första föreställningen var mitt eget verk "Kabaree kohtumine" som vi turnerade i Sverige, USA och Kanada samt 1989 i Estland och Australien. I Estland uppträdde vi i Tallinn, Tartu, Pärnu och Haapsalu. I Estland rådde då en brytningstid. Publikun var i högsta grad förmögen att höra den dolda texten "mellan raderna", då det var det enda sättet att säga sanningen under sovjetiden. Vi framförde min redan omnämnda uppsättning i Estland flera gånger tillsammans med Stockholms estniska kör och alltid med stor framgång. Jag skulle också vilja nämna att Toomas och min körsång "Imede aias" finns med i programmet för årets sångfestival i Pärnu och har även valts till festivalens titelsång.

En del av min verksamhet handlar också om att översätta svensk poesi till estniska. Att översätta, eller snarare tolka, poesi är ofta en svårare uppgift än att skriva poesi på sitt eget språk. Härvid måste man strängt följa dikten inre mening, originalets rytm och rim. Ännu svårare är det om dikten har tonsatts, emedan antalet stavelsar på varje rad måste vara samma i språket man översätter till. Svenska och estniska förträder två olika språkfamiljer. Sällan har ett svenska ord direkt översatt till estniska samma nyans i båda språken. Då måste man hitta ett nytt ord eller ett motsvarande uttryck, vilket kan ta flera veckor. Till exempel tog det över tio år innan jag blev nöjd med "Varjatud Jumal", min tolkning av Hjalmar Gullbergs dikt "Förklädd Gud", med musik av Lars Erik Larsson.

Som jag tidigare meddelat, kommer jag skänka prissumman till Estniska samhjälpen till stöd för det kristna ungdomshemmet i Tartu och dess verksamhet. Det var en stor glädje att höra att Estniska samhjälpen å sin sida väljer att stödja denna verksamhet med en lika stor summa.

Som avslutning återvänder jag nu till där jag började. Nyligen när jag bläddrade igenom mina papper, hittade jag min första dikt som jag skrev i tolvårsåldern, i september 1950, några månader innan vi kom till Sverige. Dikten har fyra rader långa verser, enkla rim och en något haltande rytm, men innehållsmässigt är det tydligt att Estlands tragiska öde har satt djupa spår i den unga pojkens själ. Jag framför här denna dikt för första gången.

HANDO KASK

(sündinud 7. jaanuaril 1938 Tallinnas) põgenes lapsena koos perega üle Saksa-maa sõjapõgenikuna Roots'i. Ta on omandanud inseneri ja arhitekti kutse ning on olnud arhitektina tegev kogu elu, viimased aastakümned omanimelises büroos Kask Arkitekter AB. Hando kultuuriline tegevus on olnud lai ja mitmekülgne. Ta on kirjutanud lüürifikat, laulutekste, muusikalisi-lüürilisi näitemänge ning avaldanud luulekogu. Hando ja Aime eestikeelsetes peres on sirgunud neli last, kel nüüd omakorda viis lapselast.

Väljavõte REL kultuuriauhinna kollegiumi auhinnamotiveeringust:

- Hando Kask on andnud erakordsest suure panuse eesti kultuurielu edendamisele ja tutvustamisele Rootsis. Ta on välja andnud oma luulekogu, tõlkinud rootsi luulet eesti keelde ja eesti luulet rootsi keelde. Ta on kirjutanud ja lavastanud näidendeid Stockholmi Eesti Koolile ja ta oli Stockholmi Eesti Kabareeteatri asutaja, näitekirjanik ja lavastaja.
- Seoses festivaliga Estival 2013 kirjutas Hando Kask teatrietenduse "Wiiraltiana" – gravüürid näitusel – fantaasia kaheksas pildis, mis oli huvitav Eduard Wiiralti loomingu tutvustamine.
- Hando Kask on loonud lüürilis-muusikalisi etendusi Stockholmi eesti kooridele ja on ise aastakümneid laulnud Stockholmi eestlaste laulukoorides.

Auhinnaks on auaadress ja 10 000 krooni.

Hando teatas auhinda vastu võttes, et on otsustanud anda auhinnasumma Eesti Ühisabile Tartu Kristliku Noortekodu tegevuse toetamiseks.

Hando Kask. Född 7 januari 1938 i Tallinn. Kom i unga år med sin familj till Sverige genom Tyskland som krigsflyktig. Studerade till ingenjör och arkitekt, vilket han varit verksam som i hela sitt liv, de senaste årtiondena på byrån som bär hans eget namn – Kask Arkitekter AB. Handos kulturella verksamhet har varit bred och mångsidig. Han har skrivit lyrik, sångtexter, lyrisk-musikaliska pjäser och utgivit en diktsamling. Hando och Aime har fostrat fyra estnisktalande barn som i sin tur skänkt dem fem barnbarn.

Utdrag ur REL:s kulturpriskommittés prismotivering:

- Hando Kask har gjort en enastående stor insats för att främja och uppmärksamma det estniska kulturlivet i Sverige. Han har utgivit en egen diktsamling, översatt svensk poesi till estniska och estnisk poesi till svenska. Han har skrivit och regisserat pjäser för Stockholms estniska skola och själv grundat Stockholms estniska kabaréteater åt vilken han även skrivit och regisserat flera pjäser.
- I samband med Estival 2013 skrev Hando Kask teaterföreställningen "Wiiraltiana" – gravyrer på en utställning – en fantasi i åtta scener, vilket var ett intressant sätt att呈现出 Eduard Wiiralts skapande.
- Hando Kask har skrivit lyrisk-musikaliska föreställningar till Stockholms estniska körer och själv i årtionden sjungit i Stockholms olika estniska sångkörer.

Priset består av en hedersbetygelse och 10 000 kronor.

Hando meddelade under prismottagningen att han kommer att skänka prissumman till Estniska samhjälpen till stöd för det kristna ungdomshemmet i Tartu och dess verksamhet.

LOOTUSTE SAAR

Hando Kask

On jõuluö...

*Härmatises seisab mets ja laas –
üül särab tähtevöö
ja kellad löövad kirikusse taas.*

*Üks väike maja seisab lagendiku peal
kõrge kuuse kaitsva oksa all –
ei ühtki inimhäält ei kosta seal,
vaikses rahus seisab maja ning ka tall.*

*Nad ist'vad ümber jõulupuu
ning söövad viile soojast sepikust,
laulule ei kipu ükski suu:
ei ole kuskilt leida lepitust.*

Neid kodumaalt on välja aetud,

*teistega nüüd jaga korterit,
neil palju sõpru võõra mulda maetud
Kaugel idas selle eest on saadud ordeneid.*

*Millal vabaduslill kord jälle tärkab?
Millal avab lootus neile värvavad?
Siis alles õiglus maapeal ärkab,
siis on nende nägu õnnest säramas.*

*Siis läheb sõdur – seljas katkend vammus,
siis läheb sõdurite voor,
kuid nad lähvad kindlal sammul,
lööb põruma maa köva koor*

Siis jälle ükskord võitlus tuleb

*ja punetama lööb põhja taevalaar –
see vägvallala silmad igaveseks suleb
ja võitjaks jäab – me lootuste saar.*

MAI RAUD-
PÄHN

95

Ükski ühing ei püsi ilma selle liikmete aktiivse pühendumuse ja tööta. Olgu see siis kohalik kodu looseelts, poliitiline noorteorganisatsioon või Rootsli Eestlaste Liit, ikka on vaja kedagi, kes paneb kohvitulele, kirjutab protokolli juhatuse koosolekul või korraldab mõnel ühingu jaoks tähtsal teemal ürituse. Rootsli Eestlaste Liidu auliige Mai Raud-Pähn on just üks selline inimene, kes on aastakümnete jooksul pühendanud olulise osa oma oma ajast rootsieestlaste kultuurilisele ja ühistegelusele. Maid intervjueris Filip Laurits.

Ingen förening överlever utan dess medlemmars aktiva engagemang och ideella arbete. Oavsett det gäller din lokala hembygdsförening, ett politiskt ungdomsförbund eller Sverigeesternas förbund, behövs det alltid någon som sätter på kaffe, för protokoll på styrelsemötet eller anordnar en aktivitet tillägnad någon av föreningens hjärtefrågor. Sverigeesternas förbunds hedersmedlem Mai Raud-Pähn är just en sådan person som i årtionden ägnat en avsevärd del av sin tid och energi åt Sveriges estniska kultur- och föreningsliv. Mai intervjuerades av Filip Laurits.

Sel sügisel täitus sul 95. eluaasta. Palju õnne! See on tähelepanuväärne ja respektitekitav vanus. Samas oled sa ärksam ja aktiivsem kui paljud kes pole pooltki nii vanad. Kas see ongi pikaealisuse retsept?

Tänan õnnitlemast! Sa küsid retsepti. Ilmselt pärisin vanemalt tugevad geenid. Mu ema elas 95 aastani, isa lahus 98-aastaselt. Kui palju liikuv eloviis ja spordid nagu ujumine, suusatamine ja jalgrattasõit on tervisele kaasa aidanud, ei tea öelda. Õnneks olen haigustest ja õnnetustest senini pääsenud.

Mis puutub aktiivsusesse, eeldab see vanas eas tugevat motivatsiooni, vaimne tegevus omakorda stimuleerib ja hoiab "pea korras". Noorematel pole kahtlemata energiapuudust, kuid see on nende enda valida, millises sektoris aktiivselt kaasa aidata.

Sa oled läbi aegade olnud üks REL-i suurimatest eestvedajatest. Millal sa esimest korda REL-iga (tol ajal REE) kokku puutusid?

Minu isa, koolimees Märt Raud, oli asutamisest alates paarkümmend aastat REE Esinduskogu saadik. Tundsin seda organisatsiooni, kuid polnud ise aktiivne, 1980. aastal palgati mind REE bürooametnikuks.

REE oli tol ajal üldvalimistele üles ehitatud organisatsioon, mis andis köigile Rootsis elavatele eestlastele võimaluse demokraatlikult kaasa rääkida. Iga nelja aasta järel valitud 100-liikmeline Esinduskogu koosnes paramentaarsest rühmitustest, "parteidest", mis koostasid tegevusprogrammi, kuid hoolitsesid ka järelkasvu eest.

Minu esimene töölülesanne REE kontoris oli raamatukogu ja 1972. aastal asutatud Kultuuriarhiivi eest hoolitseda. Kolm esimest

I höst fyller du 95 år. Grattis! Det är en anmärkningsvärd och respektinvändande ålder. Samtidigt är du piggare och mer aktiv än andra som är hälften så gamla. Är det receptet för att uppnå en hög ålder?

Tack för gratulationen! Du frågar om ett recept. Uppenbarligen har jag ärvt stora gener från mina föräldrar. Min mamma levde till 95-årsåldern, pappa blev 98 år gammal. Hur mycket ett rörligt levnadssätt och sporter som simning, skidåkning och cykling har inverkat på min hälsa, kan jag inte säga. Tack och lov har jag hittills klarat mig undan sjukdomar och olyckor.

Vad gäller ett aktivt liv, förutsätter det en stark motivation vid hög ålder, intellektuell verksamhet stimulerar i sin tur och håller huvudet klart. Yngre människor har utan tvekan ingen brist på energi, men man måste välja själv i vilken sektor man vill engagera sig aktivt.

Oavsett svaret finns i generna eller levnadssättet, du har under lång tid varit en av de mest drivande personerna inom REL. När kom du för första gången i kontakt med REL (då REE)? Vad för slags organisation var det då?

Min pappa, skolmannen Märt Raud, var alltsedan REE grundades ombud i dess representantskap i flera årtionden. Jag kände till organisationen, men utan att vara aktiv. 1980 anställdes jag som kanslist i REE.

Organisationen var på den tiden till för att hålla allmänna val, vilket gav alla Sveriges ester en möjlighet att få sin röst hörd demokratiskt. Vart fjärde år valdes ett 100 medlemmar stort representantskap bestående av olika parlamentariska grupper, "partier", som sammanställdes verksamhetsplaner, men värnade även om återväxt.

Min första uppgift i REE:s kontor var att ansvara för biblioteket och Kulturarkivet som grundats 1972. De tre första månaderna sorterade jag t.ex. gamla estniska dagstidningar. Senare utökades mina arbetsuppgifter tills jag 1987 tog över som kanslichef. 1982 kandiderade jag för första gången som "oberoende" till representantskapet, som kanslichef tillhörde jag styrelsen för REE och REL.

1987 tog du även över som chefredaktör för denna tidskrift, trettio år efter att den grundades. Du var själv chefsredaktör under nästan lika lång tid. Hur utvecklades tidskriften genom åren? Vad har du för förväntningar på tidskriftens nya version?

Min föregångare Ahti Pae hade sitt eget nätverk av medarbetare. När jag tog över tidskriften, var jag nästan tvungen att börja från noll. Men i Estland pågick en spännande befrielseprocess varför det inte var någon brist på teman. Med tiden försökte jag göra innehållet mer mångsidigt och lägga större fokus på kultur. Efter återbefrielsen skickade vi tidskriften även till Estland och fick bra medarbetare därifrån.

kuud sorteerisin näiteks vanu eesti ajalehti. Hiljem laienesid ülesanded, kuni 1987. aastal võtsin vastu bürojuhataja koha. 1982. aastal kandideerisin "erapooletuna" Esinduskogusse, bürojuhatajana kuulusin REE ja REL juhatusse.

1987.a. võtsid sa üle käesoleva ajakirja peatoimetaja ameti. Rahvuslik Kontakt oli selleks ajaks juba 30 aastat ilmunud ja sinu käe all ilmus ta veel pea teist samakaua. Kuidas arenes see ajakiri nende aastate jooksul?

Milliseid lootusi paned sa ajakirja uuele versioonile?

Minu eelkäijal Ahti Pael oli oma kaastööliste võrgustik. Kui ma ajakirja üle võtsin, pidin peaaegu nullist alustama. Kuid Eestis algas põnev vabanemisprotsess, mistöttu polnud teemadest puudus. Aegapidi püüdsin ajakirja sisu mitmekülgsemaks muuta ja kultuurile rohkem röhku panna. Pärast taasiseseisvumist saatsime ajakirja ka Eestisse ja saime sealtd häid kaastöölisi.

Uuelt ajakirjalt ootaksin teemasid ja informatsiooni, mis võimalikult palju eestlasi huvitaks. Kuna tekstdid on kakskeelsed, võiks loota ka nooremat, eesti juurtega lugejaskonda. Näen selles suurt eelist.

Käesoleva aasta jooksul oled sa osalenud ja korraldanud mitu erinevat üritust. Septembri lõpus korraldati Leivapäev Stockholmis ja see teema tundub olevalt sulle eriti südamelähedane. Kas eestlastel on leivaga mingi eriline suhe? Kas leival on Eestis kõrgem staatus kui näiteks Rootsis?

Käesoleva juhul algatasin Rootsi Eestlaste Liidu nimel diskusiooni eesti hapendatud leiva tervislikkusest, haakudes Eestis välja kuulutatud Rukkiaastaga 2015. Leival on eestlaste seas aastasadu olnud eriline staatus kui elu alus, arvan, et suuremal määral kui

MILLINE ON MAI?

ALO ERVIN, arheoloog, REE arhiivi digiteerija: "Mai on alati optimistlik ja särasilmne ning nakatab teisigi. Oma toimekusega annab ta silmad ette hulga noorematelegi."

EVELIN TAMM, naisuurija, näituse "Nelja paadi lood. Põgenikud 1944" kaasautor: "Särv naine, kelle väsimatu aktiivsus ja tegude tarmukus on inspiratsiooniks ja väärrikaks eeskujuks paljudele tema ümber. Näib, justkui oleks aeg Mai Raud-Pähninga väga õrnalt ümber käinud, aga see tunne on petlik. Mõni inimene kasvab läbi elu ja saab hoolimata raskustest vaimult järjest suuremaks ja tugevamaks – Mai on üks nendest. Võimalus temaga koostööd teha on olnud suur au ja privileeg."

SIRLE SÖÖT, REL esimees: Mai kuldsed sõnad on "Kus viga näed laita, seal tule ja aita." Mai ei räägi kunagi kellestki halba. Küll aga soovitab ta sageli võtta jalad köhu allt välja ja asjad kiiresti ning korralikult ära korraldada.

Av den nya tidskriften förväntar jag mig teman och information som intresserar så många ester som möjligt. Då externa är på två språk, kan man vänta sig även en yngre läsarkrets av estnisk härkomst. Jag ser en stor fördel däri.

I år har du varit med och anordnat flera olika evenemang. I slutet av september anordnades Estniska brödets dag och det är ett tema som verkar ligga dig särskilt nära om hjärtat. Har esterna en särskild relation till sitt bröd? Har brödet en högre status i Estland än t.ex. Sverige?

I detta fall tog jag i Sverigeesternas förbunds namn initiativ till en diskussion om nyttan med estniskt surdegsbröd och hårkade därmed på vad som i Estland utropats till Rågåret 2015. Brödet har i århundraden haft en särskild status för esterna som livets fundament, det i större grad än i Sverige, tror jag. Eftersom det inte alltid gick att få tag på, betraktades det som heligt. Om man till exempel tappade ett stycke bröd, skulle man genast plocka upp det och kyssa det.

På 1960-talet fanns Peekers bageri med butiker i både Stockholm och Göteborg som tillhandahöll estniskt bröd. Under de senaste åren har surdegsbröd blivit alltmer populärt i Sverige. Kan denna nya trend återinföra det estniska surdegsbrödet på den svenska marknaden?

1944 förde esterna med sig traditionen med surdegsbröd till Sverige och började snart att producera eget bröd, eftersom svenskarnas söta limpa inte passade vår smak. Förutom Peekers bageri fanns även Tooming och Simson. Tyvärr finns inte någon av dessa brödproducenter kvar, men esterna längtar fortfarande efter sitt surdegsbröd, desto mer som man i Estland övergått till mindre hälsosamma tillverkningsmetoder, t.ex. att tillsätta socker.

Som tur är går våra bröddrömmar hand i hand med den rådande svenska trenden att äta mer hälsosamt. Enligt min mening lyckades vi att framföra surdegsbrödets hälsosamma egenskaper till fullo på Estniska brödets dag. När vi gör reklam för estniskt bröd kan vi därmed stödja oss på fakta.

Estniska brödets dag anordnades på både estniska och svenska. Var det många svenskar som visade intresse för evenemanget?

Till Estniska brödets dag bjöd vi även in företrädare för Estlandssvenskarnas kulturförening SOV. Därutöver fanns det svenska partners bland åhörarna som intresserade sig för hembakat bröd. Dessutom delade ju restaurang Ester ut ett paket äkta surdegskultur till varje bordsgäst. Vi kastade en sten i vattnet, nu får vi se om det ger några ringar.

Du har även turnerat med utställningen Båtflyktingar 1944. Berättelser om fyra båtar. Nu senast var du med och satte upp utställningen i Nynäshamn. Hur mottogs evenemanget av besökarna som till stor del bestod av personer med egna färskas flyktupplevelser?

Rootsis. Kuna seda alati polnud saada, peeti seda pühaks, näiteks kui leivatükk maha kukkus, tuli üles töstes anda sellele suud.

60. aastatel tegutses Rootsis Peekeri pagartööstus, millel olid oma poed nii Stockholmis kui Göteborgis kust oli võimalik saada eesti rukkileiba. Viimaste aastate jooksul on juuretisega hapendatud leib muutunud Rootsis järjest populaarsemaks. Kas see uus suundumus võib ehk tuua eesti rukkileiva tagasi rootsi turule?

Eestlased töid 1944. aastal hapendatud rukkileiva traditsiooni Rootssi ja hakkasid varsti leiba ise tootma, sest rootslaste magus "limpa" ei vastanud meie maitsele. Peale Peekeri valmistasid leiba ka Tooming ja Simson. Kahjuks pole neist pagaritööstustest ühtegi järel, kuid eestlased igatsevad jätkuvalt oma hapuleiva järele, peagi kuna Eestis on üle mindud vähemtervislikele tootmismenetlustele, nagu suhkru lisamine.

Önneks ühtib meie leivaigatsus praeguse Roots'i "trendiga" süüa tervislikult. Leivapäeval önnestus minu arvates täiel määral esile tuua hapendatud rukkileiva häid tervislikke omadusi. Eesti leivale reklaami tehes saame seega faktidele toetuda.

Leivapäeva üritus toimus nii eesti kui rootsi keeles. Kas rootslaste hulgas oli selle vastu suur huvi?

Kutsusime Leivapäevale ka Eestirootslaste Kultuuriühingu SOV esindajad. Peale selle oli kuulajate hulgas rootslastest abikaasid, kes tundsid huvi koduse leivaküpsetamise vastu. Andis ju restoran Ester igale sööjale paki õige juuretisega (*surdegskultur*) kaasa. Viskasime kivikese vette, vaatame, kuidas ringid laienevad.

Sa oled ka ringi sõitnud nätusega "Paadipõgenikud 1944. Nelja paadilood". Viimati oli näitus üleval Nynäshamnis. Kuidas see seal vastu võeti? Kuulajate hulgas oli ju palju inimesi, kellel oma hiljutine põgenemine veel värskelt meeles.

Käisime koos lätlase Peteris Ininbergsi ja tema koostatud Gotlandi põgenike fotonäitusega ka Gävles ja Sundsvallis. Gävle raamatukogus korraldatud Ajaloopäeval kuulasid uuspõgenikest koolilapsed põnevusega jutustust II ilmasöja sündmustest ja laevakatastrofist, tunnetasid paralleeli. Sundsvalli Seenioride ülikooli rootsi publikul oli väga elav huvi oma lähimineviku vastu. Nynäshamni Vuxenskolas rootsi keelt öppivaist uustulnukaist suutis väheste kleeoskuse tõttu vaid osa jutustust jälgida. Kuna päeva teemaks oli Balti riikide tutvustamine, siis arvan, et suuremat kasu tegid õpetajad, kes oma klassides omaaegsetest paadipõgenikest rääkisid.

Kas rootsi eestlased peaksid tegema rohkem koostööd teiste vähemusravuste esindajatega nagu lätlased ja leedukad ning hiljem saabunud, et oma ajalugu ja tegevust paremini tutvustada ja sel viisil aidata hiljem tulijate integratsioonile paremini kaasa?

Meil on hea koostöö lähedaste vähemusgruppidega, nagu lätlased ja leedulased, kellega meid seob ühine minevik, vaevalt aga kaugete maade sisserändnuorgansatsionidega.

Tegeleme üsna intensiivselt Eestist hiljuti saabunute integree-

HURDAN ÄR MAI?

ALO ERVIN, arkeolog, digitaliseringare av REE:s arkiv: "Mai är alltid optimistisk och klartänkt vilket också smittar av sig på andra. Med sitt engagemang är hon en stor inspiration även för många yngre."

EVELIN TAMM, kvinnoforskare, medskapare till utställningen "Båtflyktingar 1944. Berättelser om fyra båtar": "En strålande kvinna vars oförtrutna aktivitet och ivrighet är en inspiration och värdig förebild för många i hennes närhet. Det kan verka som om tiden har behandlat Mai Raud-Pähn med största ömhet, men den känslan är bedräglig. Vissa männskor växer genom livet och blir trots alla svårigheter bara större och starkare till sinnet – Mai är en sådan människa. Det har varit en stor ära och ett privilegium att få samarbeta med henne."

SIRLE SÖÖT, ordförande för REL: "Mais gyllene devis är 'Där du ser ett fel hos andra, kom och hjälp, inte klandra'. Mai talar aldrig illa om någon annan. Däremot uppmanar hon ofta folk att få ändan ur vagnen och bli klar med jobbet snabbt och ordentligt."

Vi har även varit i Gävle och Sundsvall tillsammans med letten Peteris Ininbergs och hans fotoutställning om flyktingar på Gotland. På Historiedagen som anordnades i Gävles stadsbibliotek lyssnade de nyanlända skolbarnen intresserat på berättelsen om andra världskrigets händelser och båtkatastrofer, de såg parallellerna. Den svenska publiken på Senioruniversitetet i Sundsvall visade ett livligt intresse för sin närlistoria. På Vuxenskolan i Nynäshamn var det på grund av bristande språkkunnighet blott en del av de svenskstudierande nyanlända som kunde följa med i berättelsen. Eftersom dagens tema var att lära känna de baltiska länderna, tror jag att lärarna hade störst nutta av evenemanget, då de berättar om sin tids båtflyktingar i sina klasser.

Skulle sverigeesterna kunna samarbeta mer med andra minoritetsföreningar och nyanlända för att själva nå ut med sin historia och verksamhet och på så vis även bidra till deras integrering?

Vi har ett samarbete med närliggande minoritetsgrupper, som letterna och litauerna, vilka vi delar ett gemensamt förflytet med, men desto mindre med andra nationaliteters invandrarorganisationer.

Vi sysslar ganska intensivt med att integrera nyanlända från Estland, t.ex. genom att anordna svenska kurser och ge juridisk hjälp. Det vore naturligtvis tänkbart att träffa även andra grupper, men jag tror att vi i så fall behöver agera som nysvenskar i samarbete med t.ex. Svenska för invandrare. Varför inte berätta

rimisega, näiteks rootsi keele kursusi korraldades ja juriidilist abi andes. Möeldav oleks muidugi teisi grupper kohata, kuid arvan, et peaksime sel juhul toimima uusrootslasena, koostöös näiteks rootsi keele öpetusega Svenska för invandrare. Miks mitte jutustada, mis meile Rootsis tundus alguses naljakas või sümpaatne? Või muudest kogemustest. Pangem mõte idanema.

Eestis on lahvatanud tugevad pagulastevastased hoikud, samas on ka tugev pagulasi soosiv liikumine. Ma kujutan ette, et Rootsit eestlaskond oma kogemustega võiks aidata muuta seda vőõrastevaenulikku hoikut mis praegu levib paljude eestlaste hulgas. Mis sa sellest arvad?

Arvestades Eesti suurt venekeelset elanikkonda, võib aru saada eestlaste vastuseisust uusi võõraid vastu võtta. Pögenikuna kohatasin Taani riigiasutustes samalaadi vastuseisu, nende probleemiks oli 1940ndatel mitusadatuhat sakslast.

Au neile, kes sõjapõgenikes näevad ahastuses pagenud inimesi, kellele inimarmastuse nimel ja kaastundes ulatada abikäsi. On ju tegemist vaid mõnesajaga, pealegi on Eesti majanduslikult küllalt edukas riik.

Saaksime muidugi oma Rootsit kogemustest rääkida, sest annaksime seega moralset tuge rahvaliikumisele, mis töötab lahke ja sõbraliku Eesti suunas.

Suvel aitasid sa kaasa Rootsit Eestlaste Esinduse (REE) arhiivi digitaliseerimisele, mida viis läbi Alo Ervin, ajalootudeng Tartust. Stockholm Eesti Päevalehes ilmunud ariklis (02.09.2015) avaldad sa kahetsust, et osa tegevuse lõpetanud organisatsioonide materjalidest on varjul kodudes ja neid ähvardab pärijate teadmatuse tõttu ärviskamine. Mida saab REL, lisaks informeerimisele, teha selleks, et selliseid materjale päästa?

Arvan, et mõnelgi on tegevuse lõpetanud ühingute materjale kodus, massiliselt kindlasti mitte, sest arhiive on korrastatud nii Lundis ja Uppsalas kui ka Eskilstunas.

Ka on Stockholmri arhiivi toodud dokumente, mida oleme korrastatud ja edasi saatnud. Näiteks paigutasime Helsingborgi ja Arvika Eesti Seltside arhiivid Rootsit Riigiarhiivi.

Kuid üldiselt on teada, et meie arhiiv Eesti Majas võtab veel korrastatamata arhiive vastu. Oleme sellest Eesti Päevalehes teatanud. Kui kellelegi on midagi ära anda, palun kontakti astuda meie arhiivi juhataja Jüri-Karl Seimiga, e-posti aadress: juri.karl.seim@jksab.se.

Vähem kui aasta pärast tähistab Eesti 25 aasta möödumist Nõukogude võimu alt pääsemisest 1991. aastal. Pärast vabadusvõtluse eesmärkide täitumist tuli paljudel Välis-Eesti organisatsioonidel end ümber orienteerida. Selle käigus sai näiteks REE-st REL. Kuidas sina seda perioodi mäletad? Milleks täna on REL-i vaja?

Eesti taasiseseisvumisele reageeris 1993. aastal Rootsit Sisse-rännuamet (Invandrarverket), mille alla REE kuulus kui etniline sisserändnuorganisatsioon. Meile teatati, et kaotame riigitoetuse,

om vad som i början tycktes oss underligt eller sympatiskt i Sverige? Eller andra erfarenheter. Vi låter tanken gro.

I Estland har det blossat upp ett motstånd mot asylökande samtidigt som det finns en stark motrörelse som välkomnar dem. Jag föreställer mig att sverigeesterna med sina erfarenheter skulle kunna bidra till att ändra den främlingsfientliga attityd som råder bland många ester. Hur tänker du kring det?

Med tanke på Estlands stora ryskspråkiga invånarantal, kan man förstå esternas motstånd mot att ta emot nya främlingar. Som flykting i Danmark mötte jag samma slags motstånd från de danska myndigheterna, deras problem under 1940-talet var de flera hundratusen tyskarna.

All heder åt dem som i krigsflyktingarna ser förtvivlade mäniskor på flykt att räcka en hjälpende hand i medkänsla. Det handlar ju bara om ett par hundra personer, dessutom är Estland ett ekonomiskt sett nog så framgångsrikt land

Vi skulle såklart kunna tala om våra erfarenheter från Sverige, då vi därmed skulle ge ett moraliskt stöd till denna folkrörelse som arbetar för ett vänligt och välkomnande Estland.

I somras bistod du även vid digitaliseringen av en del av Sverigeesternas representations (REE) arkiv som genomfördes av en historiestuderande från Tartu. Du beklagar i en artikel (Estniska dagbladet, 02.09.2015) att en del av materialet från nedlagda estniska föreningar i Sverige finns undangömt i privathem och riskerar att kastas bort av efterkommande som inte uppskattar dess värde. Hur kan REL gå till väga för att rädda sådant material förutom genom att informera?

Jag tror att det finns en och annan som förvarar material från upphörda föreningar i sina hem, men visst inte i någon större skala, då det upprättats arkiv i såväl Lund som Uppsala och även i Eskilstuna.

Aven arkivet i Stockholm har tagit emot dokument som vi iordningställt och lämnat vidare. T.ex. har Helsingborgs och Arkvikas estniska sällskaps arkiv placerats i Sveriges riksarkiv.

Men det är i allmänhet känt att vårt arkiv i Estniska huset tar emot även osorterade arkiv. Vi har informerat om det i Estniska dagbladet. Om någon har något material att lämna in, vänligen kontakta vår arkivansvarige Jüri-Karl Seim, e-post: juri.karl.seim@jksab.se

Om mindre än ett år firar Estland 25 år i frihet sedan befrielsen från Sovjetunionen 1991. Efter att frihetskampen uppnått sitt mål, blev det nödvändigt för många estniska organisationer att omprofilera sig, inte minst för REE som omvandlades till REL. Vad minns du från denna period? Varför behövs REL idag?

När Estland befriares tillhörde REE ännu det svenska Invandrarverket i egenskap av etnisk invandrarorganisation. 1993 meddelade man oss att vi kommer att förlora statsbidraget, eftersom det inte längre finns något behov av ett "exilparlament" i Sverige – Estland har valt ett eget parlament. Dessutom saknade

sest Rootsis pole enam "eksiilparlamenti" vaja – Eesti on ise valinud Riigikogu. Pealegi puudusid meil liikmed, nagu nõuti, olid vaid valijad ja vabatahtlikud toetajad.

Tollaaegne juhatuse esimees Peeter Luksep tegi kiire ettepaneku moodustada Roots Eestlaste Liit, mille liikmed tasuvad ka liikmemaksu. 1993. aasta lõpuks oli 2000 eestlast avaldanud soovi liikmeks astuda. Ja järgmise aasta märtsikuu istungil asendati REE REL-iga.

Välismaailmas on hulk eesti kogukondi, suurimad Kanadas ja USA-s, enamikul on kogu riiki hõlmav demokraatlult ülesehitatud keskorganisatsioon. Rootsis on REL oma kohalike osakondadega ja allorganisatsioonidega selleks keskseks "Eesti ühinguks", kuhu peaksid kuuluma kõik, kes end mingil määral eestlaseks peavad. Oleme osa Suur-Eestist, Väike-Eestile toeks. Eesti keel ja kultuur on seda väär, et seda hoida ja armastada. Seepärast pean REL-i väga vajalikuks.

Millised on suurimad väljakutsed REL-i ees tulevikus?

Minu arvates on REL-i suurim probleem vananev liikmeskond. Peaksime oma tegevuse ja algatustega suutma nooremaid hulgalielt kaasa tömmata. Vajame Esinduskogusse tegusaid inimesi, kellel aega ja tahtmist eestluse vankrit vedada. Tegelikult pole meil kreatiivsetest inimestest puudu. Tulge kaasa!

vi medlemmar, vilket krävdes, vi hade bara väljare och frivilliga medarbetare.

Den dåtida styrelseordföranden Peeter Luksep kom snabbt med förslaget att bilda Sverigeesternas förbund, vars medlemmar också ska betala en medlemsavgift. I slutet av 1993 hade 2000 ester uttryckt sin önskan att bli medlem. Och på sammanträdet i mars följande år omvandlades REE till REL.

I utlandet finns det en mängd estniska kolonier, de största i Kanada och USA, majoriteten med rikstäckande, demokratiskt uppbyggda centralorganisationer. I Sverige är REL med sina lokalförbund och medlemsorganisationer den centrala "Estniska föreningen", dit alla som på något sätt betraktar sig som ester borde höra. Vi är en del av Stor-Estland, vars existens är till stöd för Lill-Estland. Estlands språk och kultur är värda att värna och älska. Därför anser jag att REL är väldigt nödvändigt.

Vilka är REL:s största utmaningar för framtiden?

Enligt min åsikt är REL:s största problem det åldrande medlemsunderlaget. Vi måste kunna locka med oss många fler yngre med vår verksamhet och våra aktiviteter. Vi behöver driftiga mäniskor till representantskapet som har tid och lust att föra vidare estniska värden och traditioner. Egentligen har vi ingen brist på kreativa mäniskor. Häng med!

**SAADA MEILE OMA
PERE LEIVALUGU!
Aita koguda ja säilitada
kultuuripärandid**

**SKICKA OSS DIN FAMILJS
BRÖDBERÄTTELSE!
Hjälp till att samla in och
bevara vårt kulturarv**

Juba mitu aastat järjest on REL-i osakonnad Gotlandil, Nynäshamnis ja Stockholmis korraldanud eesti rukkileiva küpsetamise talguid ja infopäevi. Huvi rukkileiva kodus küpsetamise vastu aina kasvab. Paljudes eesti peredes on oma leiva küpsetamise traditsioon lausa juurdunud.

Jagage oma leivalugu teistega! Kirjutage kuidas teie pere leivaküpsetamine alguse sai ja kuidas leivaküpsetamine teie peres käib. Lisage ka oma pere leivaretsept.

Saatke oma leivalugu REL büroosse. Avaldame teie nöusolekul leivaloo ja retsepti ka Eesti Päevalahes.

Under redan ett par års tid har REL:s lokalavdelningar på Gotland, i Nynäshamn och Stockholm anordnat estnisk rågbrödsbakning och infodagar. Det finns ett växande intresse för hembakat rågbred. I många estniska familjer är det rentav en cementerad tradition att baka sitt eget bröd.

Dela din brödberättelse med andra! Skriv hur brödbakningen tog sin början i din familj och hur din tradition ser ut idag. Bifoga även din familjs bröd recept.

Skicka din brödberättelse till REL:s kansli. Med er tillstånd publicerar vi även brödberättelsen och receptet i Estniska dagbladet.

foto Karl-Kristjan Nigeson

KUIDAS SAADA REL-i LIIKMEKS?

Hur jag kan bli medlem i REL?

1. SAMM: Tasuge liikmemaks

- a. 200 kr – täisealine töötav liige
- b. 100 kr – tudeng / pensionär
- c. 500 kr – pereliikmemaks (täiskasvanud ja lapsed alates 7 a.)

PG 558140-0 "REL liikmemaks + nimed, kelle eest liikmemaks maksti"

IBAN SE19 9500 0099 6034 0558 1400 (Nordea)

BIC-kod (SWIFT-adress): NDEASESS

Konto omanik: SVERIGEESTERNAS FÖRBUND

2. SAMM. Täitke ära liikmeankeet REL-i veebil

www.rootsieestlasteliit.org või tel 08-21 66 49.

Tere tulemast mesipuusse!

Liikmeiks olekuga toetate rootsieestlaste keskorganisatsiooni olemasolu ja REL-i üleriiklikku koostöövõrku.

IGA LIIGE ON TÄHTIS!

1:a STEG: Betala medlemsavgift

- a. 200 kr – vuxen
- b. 100 kr – skolungdom / pensionär
- c. 500 kr – familj (vuxna och alla barn från 7 år)

PG 558140-0 "REL medlemsavgift + namnen på de personer"

IBAN SE19 9500 0099 6034 0558 1400 (Nordea)

BIC-kod (SWIFT-adress): NDEASESS

Kontohavare: SVERIGEESTERNAS FÖRBUND

2:a STEG: fyll i medlemsenkät på vår webbsida

www.sverigeesterna.se eller på telefon 08-21 66 49.

Välkommen till REL!

Genom din medlemsavgift stöder du sverigeesternas centralorganisation och dess verksamhet!

VARJE MEDLEM RÄKNAS!

Rootsi Eestlaste Liit võtab jätkuvalt vastu oma liikmeteks organisatsioone!

- REL pakub omalt poolt administratiivset ja mänguslikku tuge ning suuremat infovõrku.
- Liikmeks astumiseks tuleb saata REL büroole sooviavaldis ja ühingu põhikiri.

ÜHESKOOS OLEME ÜKSTEISE-
LE TOEKS JA SUUDAME ROHKEM!

Sverigeesternas förbund välkomnar alla nya organisationer som medlemmar!

- REL erbjuder administrativt och ekonomiskt stöd samt större informationsnätverk.
- För att ansöka om medlemskap ska ni skicka ett meddelande och föreningens stadgar till REL kansli.

TILLSAMMANS KAN VI STÖDJA VARANDRA OCH ORKAR MYCKET MER!

In memoriam Peeter Luksep

29.01.1955-09.09.2015

eeter Luksep lahkus meie hulgast ootamatult, täies elujöös. Kaotasime ühe väga silmapaistva isiksuse. Olgu alljärgnevalt sõnad meenutus Peetri ajast Rootsli Eestlaste Esinduse ja Lii- du juhatuse esimehena.

Peetri mitmekülgusel polnud piire, teda jätkus igale poole. Kui teda 1990. aastal suure hääle arvuga Esinduskogusse valiti ja ta 1991. aastal juhatuse esimehi ameti oma õlgadele võttis, kuulus ta samal ajal Eesti eksiilvalitsusse, Eesti Kongresssi, moderaatide esindajana Rootsli Riigipäeva ja seisis esmaspäeviti kartmatult Norrmalmstorgi "barriakaadidell". Peeter ühendas enda isikus mitte ainult rootsieestlaste kahte poliitilist ringkonda, vaid kogu eestlaskonna soovi ja sihti – vaba Eesti.

Rootsi Eestlaste Esindusse töi ta kaasa dünaamikat, uusi ideid ja tahet laiaks koostööks. Tema jaoks polnud midagi võimatu. Ta leidis alati lahendusi. Peetri töövõime oli imetlusväärne. Ta tegi palju asju ise, sest võitis niiviisi aega ja välistas vigu.

Kogesime Peeter Luksepa efektiivsust Eesti vabanemisel, kui Rootsli Eestlaste Esindust ähvardas sulgemine. Sisserännuameti arvamusel polnud Rootsis enam "eksiilparlamenti" vaja, sest Eesti oli valinud endale ise esinduskogu. Pealegi oli Esindus teiste sisserännuorganisatsioonide keskel "valge vares", sest meil puudusid liikmed. Olid ainult valijad, valijaskond üle Rootsli. Peeter tegutses välkiirelt. Vöeti vastu otsus ellu kutsuda uus liikmeskonnaga Rootsli Eestlaste Liit (liikmemaks tol korral 30 kr). Ja töesti – 1993. aasta kahe viimase kuuga astus REL-i liikmeeks 2 000 inimest! Järgmise aasta Esinduskogu istungil ühines senine Esindus uue Liiduga. Tänu Peeter Luksepa pandud alusele tegutseb Liit eestlaskonna huvides edasi.

Mulle isiklikult oli Peeter eeskuju ja õpetaja, kuidas asju saab ajada, rääkimata ta meeldivast tagasihoidlikust loomustest ja ainulaadselt sõbralikust olemusest.

Peeter Luksepa perekonnale sügavaimat kaastunnet avaldades tänapäeval teda igaviku teeble saates kogu eestlaskond.

foto Tanel Pärs

Oväntat och i full livskraft lämnade Peeter Luksep jordelivet. Vi förlorade en mycket lysande personlighet. Följande ord får stå som en påminnelse om hans tid som styrelseordförande för Sverigeesternas representation och förbund.

Peeters mångsidighet visste inga gränser, han var en riktig mångsysslare. När han valdes in i representantskapet 1990 med hög röstandel och själv tog på sig posten som ordförande 1991, tillhörde han samtidigt den estniska exilregeringen, Estniska kongressen, Sveriges Riksdag som moderaternas representant och stod varje måndag oförskräckt på Norrmalmstorgs "barrikader". Peeter förenade i sin person inte bara sverigeesternas två politiska grupperingar, utan den estniska diasporans alla önskningar och mål – det fria Estland.

Han förde med sig dynamik, nya idéer och en vilja till brett samarbete till Sverigeesternas representation. Ingenting var omöjligt för honom, han hittade alltid lösningar. Hans arbetsförmåga var beundransvärd. Många saker uträttade han själv, då han därmed vann tid och undvek misstag.

Vi fick ett smakprov på Peeters effektivitet när Estland befriares och representationen hotades upplösas. Enligt Invandrarverket behövdes inte längre något "exilparlament" i Sverige, då Estland hade valt sin egen representativa församling. Dessutom var Sverigeesternas representation ett "svart får" bland andra invandrarorganisationer, eftersom vi saknade medlemmar. Vi hade enbart väljare, en väljarkår runtom i Sverige. Peeter agerade blixtsnabbt. Man antog ett beslut att bilda den nya medlemsorganisationen Sverigeesternas förbund (medlemsavgiften var då 30 kr). Och minsann – under de två sista månaderna 1993 registrerade sig 2000 personer till medlemmar! Vid representantskapets sammanträde följande år sammanslogs den dåvarande representationen med det nya förbundet. Tack vare den grund som lades av Peeter Luksep fortsätter förbundet att verka i sverigeesternas intressen.

För mig personligen var Peeter en lärare och förebild för hur man kan få saker uträttade, för att inte tala om hans sympatiska anspråkslösa natur och enastående vänliga karaktär.

Med tacksamhet och djupaste sympatier till Peeter Lukseps familj å alla sverigeesternas vägnar.

MAI RAUD-PÄHN

**IT'S ALWAYS
HOLIDAY
ON A CRUISE**

tallink.se 08-22 21 40